

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Hecyra III

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

quid dictum. 2 ITA ANIMVM INDVXERVNT inducere animum est ita tenere, ut admittant, id est persuadere animo suo.

278 5 1 HAVD POL ME QVIDEM 'esse iniquam' subaudiendum est a superiore, ut sit 'pol' pro pleno iureiurando. 5

2 HAVD POL ME QVIDEM subaudiendum 'scio 'esse' aut 'noui ita esse' aut tale quid secundum ἔλλειψιν, quae familiaris est his, qui secum locuntur.

279 6 NEC QVI HOC MIHI EVENIAT 'qui' unde.

280 7 1 MVLTVS MODIS uehementer. 2 IAM EXSPECTO 10
VT REDEAT quia nihil mirum in matre est expectare filium, idcirco <ad 'e. ut'> redeat 'multis modis'.

III.

1.

281 1 1 NEMINI EGO PLVRA ACERBA hic allocutio est per conquestionem. 2 Et bene non se amatoribus modo sed infelicibus amatoribus comparauit. 3 Et principium 15 a summa totius mali. 4 NEMINI <EGO> PLVRA ACERBA ab eo loco conquestionis, in quo dicitur, quod nulli fere talia aduersa contigerint. 5 NEMINI EGO PLVRA ACERBA nimis coturnati et tragici in hac scaena dolores essent, non comici, nisi adderet 'ex amore'. 6 ACERBA CREDO 20 ESSE EX AMORE 'acerba ex amore' dupliciter euenerunt Pamphilo: ex praeterito de meretrice, ex praesenti de uxore.

282 2 1 HEV ME INFELICEM ab ipsa simplici exclamatione.

2 HANCINE EGO VITAM ab eo quod ab aduersis ad aduersa delatus sit. 3 PARSY PERDERE si 'parco' conseruo, 25

2 admittant] ad metam eat Schoell || 4 <aut> haud C || 5 est] eē C || 7 ita Schoell: et codd. | tale aliquid C | ἔλλειψιν (m. 2; lac. dett.) quae V, *** inique C || 8 his] is C, iis V || 9 hoc qui V (dett.) || 12 ad e. ut add. Schoell || 13 est om. C || 15 principium <est> V (dett.) || 18 PLVRA] pol C || 19 coturnati cod. Cuiac., conturbati rell. || 21 <et> acerba ex amore C, acerba V (dett.) || 22 de meretrice — uxore om. C || 23 ab] ex C || 24 de aduersis C || 25 pedemd're C

parsi facit, <si> 'parco' ueniam do, peperci. 4 Modo ergo continui, abstinui significat.

283 3 CVPIDVS REDEVNDI DOMVM ab eo quod contra spem contigit malum.

282 2 5 HEV ME INFELICEM lacrimans hoc dicit.

284 4 1 VBIVS GENTIVM AGERE a malorum suorum comparatione. 2 VBIVS GENTIVM AGERE detestatio magna praesentis loci eligere quamvis terram uel quamvis gentem, quam eam in qua est. Vergilius (*Aen. III 601*) 'tollite me, Teuceri, quascumque abd. t.' 3 *Et* 'gentium' hic 10 abundat. 4 *Et* bene 'ubiuis gentium agere aetatem', quia supra dixerat 'hancine ego uitam parsi perdere!'; nimis enim tragicum fieret 'satius erat in mari perire'.

285 5 ATQVE HAEC ITA ESSE MISERVVM ME RESCISCERE quod ait, lacrimantis est. 'resciscere' autem est uix reperire, 15 quod <quis> de industria quaerat celatum.

286 6 1 NAM NOS OMNES QVIBVS EST ALICVNDI aut deest 'apud', ut sit: apud nos omnes, <aut> 'nos omnes' dixit pro 'nobis omnibus'. 2 NAM NOS OMNES ratio superioris sensus. et deest 'apud' uel 'penes' uel quid tale. 20 3 NAM NOS OMNES QVIBVS EST constat hanc *σίλλημψιν* esse: rettulit enim 'lucri est' non ad 'nos omnes', sed ad 'quibus est alicunde', ut sit ordo: nam quibus est alicunde aliquis obiectus labos, lucri est tempus, hoc est 'nos omnes'. 4 NAM <NOS> OMNES QVIBVS <E.> A. hac 25 figura usus est etiam Tullius pro Murena (*12, 26*) 'praetor quoque, ne se pulchrum ac beatum putaret, ei quotque carmen compositum est'; nam ille datiuum casum

1 fecit C | si *add. W. coll. Eugr.* || 5 dicit] dum C || 6 Vbi <dum> uis V (*dett.*), Ibi ius C | AGERE a om. C || 7 ubi <dum> uis V (*dett.*) | magna detestatio V (*dett.*) || 8 terras C || 10 abundat hic V (*dett.*) || 12 quam supra dixerit C | pari pendere C, p. V || 13 mare C || 14 ESSE om. C || 15 est 2. *sscr.* V || 16 quis *add. W. (etiam Schoell)* || 17 EST om. C || 18 aut *add. ed. pr.* | nos omnes om. C || 19 <omnis> ratio C; *recte?* || 20 apud deest C | uel . . uel] aut . . aut V (*dett.*) || 21 sylempsim esse V, ***** C (*dett.*) || 22 tulit C | lucro *Ter.* | nos om. V | ad] a *codd.* || 24 aliquis om. C | 27 quoque] interea Cic.

subiecit, cum praeposuisset nominatiuum. 5 *Et* totum Apollodori est, qui sic ait 'οἱ γὰρ ἀτυχοῦντες τὸν χρόνον κερδαίνομεν, ὅσον ἂν ποτ' ἀγνοῶμεν ἠτυχητότες'. 6 QVI-BVS EST ALICVNDI hoc genus locutionis absolutum dicitur. tale est apud Vergilium (*Aen. X. 244—45*) 'crastina lux, mea si non irrita dicta putaris, ing. R. s. c. a.'

287 7 †RESCITVM EST† σχῆμα ἀναλόουθου.

288 8 1 AT SIC sed sic. 2 AT SIC CITIVS QVI TE at hoc modo, quod uenisti et discordias esse didicisti, celerius reperire poteris, quomodo his aerumnis te absoluas. 10 3 *Et* bene 'expedias aerumnis': aut enim soluunt nos curae abeuntes aut impediunt et ligant aduenientes, ut (*Verg. Aen. I. 562*) 'soluite <c.> m., T., s. c.' 4 AT SIC CITIVS QVI TE sententia sententiae contraria, nam supra sic collegit: si ignorare mala sua unicuique bonum est, 15 sequitur ut malum sit cito ea cognouisse; infra sic: si malis suis succurrere unicuique quam primum bonum est, sequitur ut cito ea cognouisse sit perquam optimum.

290 10 SED NVNC ADVENTVM TVVM AMBAS NE ACCUSARE ALTERAM uideretur <Parmeno, adiecit 'ambas', Pamphile, s. r.' 20

291 11 1 REM COGN. melius 'rem' quam 'litem'. 2 REM COGNOSCES IRAM EXPEDIES R. I. G. R. τρικωλος sententia et bono ordine: prius enim fit querela, deinde ponitur iracundia, postremo reditur in consilium.

292 12 1 LEVIA SVNT QVAE TV PERGRAVIA ESSE GENUS 25

2 ΟΙ ΓΑΡΔΙΣΙ COYNIΕC TON XPOCNOYΔIENKITIKHKO-
 THC *cod. Cuiac.*, ἡ γὰρ ἀτυχοῦν ὄντων κερδαίνομένης ὅν ἂν
 ἀπο τε ἀγνοῦν κληρονομοῦσιν V², *corr. Sabbad. duce Cobeto* ||
 4 allocutionis *codd.*, *corr. Steph.* || 6 mea post irrita CV
 7 σχῆμα ἀνατονον *cod. Cuiac.*, σχῆμα ἀνατονον V², *corr.*
 Sabbad.; *pertinet autem ad v. 6—7 NAM NOS OMNES ... OMNE*
 .. TEMPVS .. LVCO EST, *cf. Hahn 1870 p. 9* || 8 AT 1. om. C ||
 9 uenistis C || 10 his om. V (*dett.*) || 11 autem insoluunt nos
 cure C, aut enim nos curae insoluunt V (*dett.*) || 13 ac si C, at
 sit V || 14 sententias sententia C || 18 ea cito V (*dett.*) || 20 ui-
 deret V, -det C, *corr. Schoell* | Parmeno — ambas *add. W.*
duce Schoellio | Pamphile s. r.] populus r. (ro. C) *codd.* || 21 COGN.]
 cognitam *codd.* | COGNOSCES] e. C, cognitam V || 22 triculos C,
 -osa V (*dett.*)

consolationis non a substantia sed a quantitate est: non dicit non esse causam sollicitudinis, sed leuem dicit.

2 QVAE TV PERGRAVIA ESSE bene additum contra 'leuia' non 'grauia' sed 'pergrauia'. 3 LEVIA SVNT a quantitate. 4 QVAE TV IN ANIMVM IND. persuasisti tibi.

293 13 1 QUID CONSOLARE ME AN QVISQVAM VSQVAM ut solet in uero angore, ipsa consolatione aegrescit dolor.

2 *Et* ingeniose non inquit 'uerum dicis' sed 'consolaris me' et hoc ipso ostendis scire te quod miser sum.

294 14 1 PRIVS QVAM HVNC VXOREM DVXI hoc refert ad 10 illud caput, in quo ait (*v. 1*) 'nemini plura ego acerba c. e. e. a.' etc. 2 PRIVS QVAM HANC VXOREM D. ante rem. 3 HABEBAM ALIBI ANIMVM AMORI DEDITVM an miser sit in amore ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους: ante rem, in re, post rem. 4 HABEBAM ALIBI grauius dixit 'alibi' quam si 'in meretrice' diceret. 5 *Et* maluit 'alibi' dicere quam 'ad meretricem'.

296 16 1 QVAM MIHI OBTRVDIT recte, dici enim potuit: quomodo ergo uxorem duxit, si amabat? 2 *Et* bene 'obtrudit', quia inuito. sic alibi (*Andr. I 5, 15—16*) 20 'aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi p., i. a. m.' 3 *Et* 'obtrudit' pro 'obtrudebat': ἐνάργεια temporis.

297 17 1 VIX ME I. A. 'uix' uel μόλις uel statim significat. 2 ATQVE EXPEDIVI ANIMVM MEVM curae, ut diximus (*ad v. 8*), aut ligant aut soluunt, ut Vergilius (*Aen. IV 479*) 'quae mihi r. e. u. e. m. s. a.'; amoris enim curae uincula dicuntur.

298 18 1 VIXQVE HVC <'huc'> maluit quam <'ad' uxorem'

1 a 1. om. C | est] et V (*dett.*) || 2 dicit 2.] . o . C || 3 ESSE om. C | contra] circa C || 4 per- om. C || 5 IND.] d. V, . b . C || 6 unquam C || 7 amore V || 8 dicis] -cit C || 11 ego plura V || 12 etc.] cetera C | d. om. C || 14 ἀπ' ἀρχῆς ἀχρητέλοῦς V², . a . n . a . p . * * * * C (*lac. dett.*) | re <et> V || 18 dici om. C || 19 si ambas C || 22 energia *codd.*, corr. *Sabbad.* || 24 I. A.] illinc extraxi V (*dett.*) | μόλις *cod. Cuiac.*, molio. lis C, multis modis V (*dett.*) || 27 a.] a . a . V, a . d . C | amoris] mori C || 29 huic *codd.* | huc et ad *add. Steph.*

dicere. 2 EM NOVA RES ORTA PORRO 'porro' deinde. et uim habet [deinde] modo implicationem continuarum miseriarum referentis.

- 300 20 1 QVAE CVM ITA ESSE INVENERO Q. R. N. P. V. F. seruauit ordinem allocutionis, in quo a praeteritis, a praesentibus, a futuris inducitur personae loquentis oratio.
- 2 NISI PORRO VT FIAM 'porro' postea uel in postremum. alii coniunctionem putant.
- 301 21 PIETAS IVBET apte, quia 'ferre' dixit, addidit 'iubet'.
- 302 22 1 TVM VXORI OBNOXIUS SVM 'matris' cum dixisset, 10 non intulit 'uxoris', sed mutauit casus. 2 ITA OLIM SVO ME INGENIO 'olim' ad diurnitatem rettulit, non ad spatium temporis praeteriti.
- 303 23 1 TOT MEAS INIURIAS hae sunt iniuriae, quas supra dixit (I 2, 61—62) 'nocte illa p. u. n. a.; q. c. e. n. e., n. 15 m.' et deinde (I 2, 82) 'quid? i. i. n. a. B.? — c.' 2 TOT MEAS INIURIAS aliam uim habet, quod dixit 'me pertulit', aliam quod adiecit 'iniurias meas', aliam quod reticuit. 3 <Et> non dixit 'quas' sed 'quae', ut ad omnia, non ad iniurias referatur extrema conclusio. 20
- 304 24 SED MAGNUM NESICIO QUID NECESSE EST bene de ambabus sentiens putat magnam causam esse, quae iram fecerit et iram diurnam.
- 305 25 QVAE TAM PERMANSIT DIV et a re et a tempore.
- 306 26 1 HAVD QUIDEM HERCLE PARVVM E. seruilis scilicet 25 ratio et sordida et iam non his respondens omnibus, quae dixit Pamphilus, sed tantum nouissimae parti. 2 SI VIS

1 ehem C, hem V | porro et habet om. V || 2 deinde secl. W. || 4 QVAE] quod L, Ter. | CVM] tunc C | <postremo quid restat nisi p.> q. r. n. p. u. (u. om. C) f. codd. || 5 ordinem (ante seruauit) V, in ordine C; <τὸ ἡθὺς> in o. Schoell || 7 ut fiant porro V (dett.), p. u. p. C || 8 alii <alia> C || 9 IVBET] haec codd. | ate C | addit C || 11 svo ME INGENIO] is me C || 12 non om. C || 13 praeteriti temporis V (dett.) || 15 dixi C || 19 Et add. W. | quas om. C || 21 QUID om. C | EST] esse V || 22 iram ed. pr.: iam codd. || 24 TAM om. C || 25 equidem V (dett.) | PARVVM E.] pa. C | seruilis suis sed C, s. seruilis V (dett.) || 26 et iam] et C, et rell.

VERO VERAM RATIONEM 'uero' uel nomen est uel coniunctio uel aduerbium.

- 307 **27** 1 NON MAXIMAS QVAE MAXIMAE SVNT INTERDVM IRAE IN. F. <iniuriae faciunt> iras, non irae iniurias. sed hic 'faciunt' ὑπαλλακτικῶς dixit secundum rationem superiorem increpans errorem Pamphili, qui de irae magnitudine aestimet iniuriae quantitatem. alii 'faciunt' probant, ostendunt intellegunt. 2 Caute dixit 'interdum': plerumque enim sic.
- 306 **26** 3 PARVM subaudiendum 'necesse est euenisse' uel 10 'euenit', nam consequens sententia tollit, quod dixit ille 'necesse est'.
- 307 **27** 3 NON MAXIMAS Q. S. M. sensus est, in quo primum 'non irae iniurias faciunt' accipiendum est, secundum 'non maximas maximae'. 4 FACIUNT pro 'ostendunt'. 15
- 309 **29** 1 CVM DE EADEM CAUSA EST rectum erat, si diceret 'cum in isdem rebus'. 2 Adiciendo 'causa' obscurauit elocutionem suam, sed conuenit seruo haec humilitas orationis. nam planum erat, si diceret 'nam saepe est quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de 20 isdem rebus est i. f. i.'. 3 'Est' autem pro 'euenit' dixit. 4 Et ordo: quom in quibus rebus alius ne iratus <quidem> est, de eadem causa est iracundus factus inimicissimus. 5 IRACVNDVS F. I. 'iratus' est, qui ex

1 uel coniunctio est V || 3 QVAE — IRAE] q̄ · s · m · s · i · C || 4 IN. — iras] in · (et V) fa · non · iras *codd.*, *corr.* Steph. || 5 ὑπαλλακτικῶς Steph. (et *cod. Cuiac. ut vid.*): ὑπαλλακτικῶ V²,adelphicos C (*lac. dett.*) | superiorem rationem V (*dett.*) || 6 errare pamph. C || 7 quantitatem mali faciunt *codd.* || 9 sic Steph.: hic V (*dett.*), · h · C; faciunt Schoell || 10 PARVM] *cf. Ter. cod. A* || 11 consequens] communis C | illi C, ille (*ante dixit*) V (*dett.*) || 13 m. om. C || 14 accipiendum est secundum om. C || 16 EST om. V (*dett.*) || 19 rationis C | planum C, *cod. Cuiac.*, plauenum *cod. Huls.*, plenum *rell.* || 20 est 1.] in C | alius — est] a · n · e · iratusque est C, alius ne iratus q. a. e. V || 21 prouenit V (*dett.*), peruenit C, *corr.* Steph. || 22 Et <est> V (*dett.*) | quom] q̄n C, cum ideo q̄n V (*dett.*) || 23 causa] ē C | iracundia inimicissimus factus est C || 24 IRACVNDVS F. I. om. V

aliqua re lacessitus irascitur, 'iracundus' est, qui ex parua re aut nulla causa praecedente irascitur.

310 30 1 PVERI INTER SESE argumentum a simili. 2 QVAM PRO LEVIBVS NOXHS interrogatiue (= 30, 4). 3 NOXHS iniuriis, culpis (= 30, 5).

311 31 1 QVAPROPTER ἐξαιτιαστικὴ ὑπόκρισις, id est interrogat διαλεκτικῶς. 2 QVIA ENIM QVI EOS αἰτιολογικὴ ἀπόκρισις. 3 QVIA ENIM QVI EOS GVBERNAT ANIMVS <I. G.> ἐσηματισμένως ἀντὶ τοῦ 'infirmus est'. <sed> ἀνακολουθία ista conuenit seruo.

312 32 1 ITIDEM ILLAE MULIERES SVNT F. V. P. artificiose: a persona <'mulieres'>, a similitudine 'pueri', a facto 'irascunt', ab accidentibus similitudinis 'animus infirmus', a collatione personae mulieris accidentium 'leui sententia', a facto 'fortasse unum aliquod uerbum inter eas iram h. c.': qua sententia totum hic sublatum est, quod ait (v. 24—25) 'sed magnum nescio quid necesse est <e.>, P., <u. i. i. e. i.'

313 33 1 FORTASSE VNVM ALIQVOD VERBVM > I. E. I. H. <CONSCIVISSE> sic Plautus (*fragm. dub. XI*) 'fortasse te 20 amare suspicariet'; nam ueteres infinito modo adiungebant 'fortasse' [consciuisse]. 2 CONSCIVERIT commouerit.

310 30 4 QVAM PRO LEVIBVS N. I. G. interrogatiue (= 30, 2). 5 NOXHS iniuriis, culpis (= 30, 3).

1 est om. V (dett.) | praua re C, parua V (dett.) || 3 QVAM — 5 culpis om. C (recte? cf. infra) || 6 QVAPROPTER] quia post codd. | ἐξαιτιαστικὴ ὑπόκρισις idem interrogat διαλεκτικῶς (Graeca suppl. V², om. dett.) V, **** id est qz interrogat idem C, interrogat διαλεκτικῶς. ἐξεντα · οὐκ ἐν υποκρισει cod. Cuiac. (sed ordo incertus) || 7 αἰτιολογικὴ ὑπόκρισις V² (Steph. cit. ὁ.), ***** C (dett.) || 8 qvi om. C | gubernant V || 9 ἐσηματισμένως ἀντὶ τοῦ Steph.: σηματιστὸν ἔπος V², om. C (lac. dett.) | infirmum C | sed ἀνακολουθία Steph.: ἀνακόλουθον V, ***** C || 11 mulieres add. Steph. || 12 a 2. om. C || 16 c. <gerunt> codd.; irrepsit ex v. 311 | quia C | hoc C || 18 u. — VERBVM add. Steph. || 20 CONSCIVISSE hic add.; infra del. W.; cf. A. Richter, Donati comm. p. 11 adn. 3 || 21 suspicauere codd., corr. Bentley | infinitiue V (dett.) || 22 consciuisse V, conscius se C; cf. ad l. 20 | consciuerit V || 23 N. I. G.] i · n · q C, n · i · quod V

- 312 **32** 2 ITIDEM I. M. SEXUS alius, at ingenium et sensus idem est. 3 *Et* mire similitudinem contulit ad id quod agitur.
- 313 **33** 3 IRAM HANC CONSCIVERIT legitur et 'consciuisse'.
4 *Et* 'consciuisse' est rem nouam fecisse. 5 CON- 5
SCIVERIT decreuerit, fecerit.
- 315 **35** 1 ET CVRSARI RVRSVM PRORSVM 'rursum prorsum' retro ante significat. et est prouerbiale, ut dicimus 'sursum deorsum' 'intro foras' 'hac illac' et similia, Graeci 'ἔνω κάτω'. 2 TREPIDARI SENTIO ET CVRSARI 10
trepidatio ad uocem refertur loquentium, cursatio ad sonum pedum. 3 *Et* trepidatur primo ab his, qui morbum putant, cursatur ab his, qui partum sciunt.
- 317 **37** TVTE LOQVERIS ME VETAS mire expressus est mos auscultantium. 15
- 318 **38** 1 TACE OBSECO MEA GNATA non solum hic Iuno Lucina <non> inducitur, sed etiam insuper silentium parturienti imponitur, quia furtiua conceptio est. et tamen eiusmodi uerba sunt matris, ut dumtaxat argumentum scientibus manifesta sint, Pamphilo uero et Parmenoni 20
tamquam aegrotam continentis filiam uideantur. 2 TACE OBSECO MEA GNATA conceptum furtium furtim conuenit nasci.

1 alius] *** C | at W.: ad *codd.* || 4 hanc consueuerit V, h. e. C | consciuisse V; sic et l. 5 || 5 Et] r. C | consciuit V, consciuz C || 6 decreuit V, decretum C | fecit *codd.*; v. *append.* || 7 cur satis C | RVRSVM PRORSVM] uersum rursus C, orsum rursus V | prorsum Schoell: proprium *codd.* || 10 ἔνω κάτω V², *** C (*dett.*) || 11 ad uocem (*post* refertur) V, uoce C | loquentum C || 12 primo C, *cod. Cuiac.*, *om. rel.* | iis V; sic et *infra* || 13 partum *cod. Cuiac.*, raptum *rell.* || 16 TACE] nouae scaenae *v. praef. vol. I*
p. XLIX
initium in V, lac. antecedit in C (dett.) || 17 non *add. ed. pr.* || 17 insuper *post* parturienti V (*dett.*) || 18 imponitur] silentium infertur C; imperatur Schoell || 20 manifestum *codd.*, *corr. Steph.* | sit V (*dett.*) | uero Steph.: uerbum *codd.* | et Parmenoni *om. C* || 21 aegram V (*dett.*), & gratiam C || 22 conceptum L, -us *rell.* | furtium D, *om. rel.*

- 319 39 1 QVIA PERII satis amatorie.
- 318 38 3 MATRIS VOX VISA EST haec omnia, quae sensu percipi possunt, uisa dicimus. Vergilius (*Aen. VI 257*) 'uisaeque canes ulu. per u.'
- 320 40 VXOREM PHILVMENAM PAVITARE τῷ ἐξουθενισμῷ. 5
- 321 41 1 PAVITARE NESICIO QVID pauere et timere et ad corporis et ad animi perturbationem ueteres referebant. Plautus in *Bacchidibus (I 1, 73)* 'nam ut ex mari timida es'. 2 *Ergo* PAVITARE aegrotare, quasi horruisse et palpitare uenis. 10
- 322 42 1 QVIA NON POTERAM VNA OMNIA deest 'dicere'.
- 319 39 2 NVLLVS SVM RVSVM se infelicem et miserum appellauit hic. 3 NVLLVS SVM ἀδζητικῶς.
- 322 42 2 QVIA NON POTERAM VNA OMNIA cum stomacho profertur. et deest 'dicere'. 15
- 323 43 1 NEMONE MEDICVM ADDVXIT scilicet ex quo scire posses. 2 NESICIO perturbatus Parmeno idem repetit uerbum. et aptum est personae seruili.
- 324 44 CESSO HINC IRE INTRO cultum proloquium. sic autem agit poeta, ut grauem morbum in uxore suspectans 90 maritus protinus ingrediatur et partum improuisus offendant.
- 325 45 1 QVONAM MODO PHILVMENA amatoria ἀποστροφή. sic in *Phormione (I 4, 23—24)* 'quod si eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te u. d., n. e. m. u. e.'
- 326 46 1 NAM SI PERICVLVM VLLVM IN TE INEST multum 95 dixit 'si in te periculum inest, me perisse non dubito'. tantus autem affectus non est mariti tantum sed amatoris

1 QVIA — amatorie om. V || 2 omnia haec V (dett.) || 5 τῷ ἐξουθενισμῷ V, ***** C (dett.) || 7 ad om. V | animam C | inferebant V (dett.) || 9 es] ecce CV | pauit archam egrotare C | quasi W.: quia sic CV | et] ac V (dett.) || 13 ἀδζητικῶς V, **** C (dett.) || 15 pronuntiauit V (dett.) || 16 ex] & C || 17 <uerbum> reperit C || 18 est post seruili C || 19 cesso . h . v . in . C | cultum C, cod. Huls., incultum rell. (etiam cod. Cuiac.. ut vid.) || 20 agit] dixit cod. Cuiac. || 21 proximus C || 22 ἀποστροφή V, **** C (dett.) || 23 eo post fortunae V, om. C || 25 INEST] e . C || 26 te] re C

quoque. 2 NAM SI PERICVLVM VLLVM non permisit amor dicere perituram, sed 'si periculum'.

325 45 2 OFFENDAM AFFECTAM lassam possessamque morbo, ab eo quod est affici, unde affectus dicuntur, propter quos afficimur.

327 47 1 NON VSVS FACTO EST uide artificem Terentium, quemadmodum alias per Pamphilum, alias per ipsum Parmenonem inuenit, quemadmodum nesciatur a ceteris uirginem ante nuptias ab ipso Pamphilo uitiatam esse.

*f. ad Ad 4, 2, 2
Hanc 21*

2 NON VSVS non utile. 3 FACTO EST 'facto' abundat. 10

328 48 NAM INVISOS OMNES NOS ESSE ILLIS SENTIO acute eiusmodi causam repperit, quae uel curiosum hominem contineret quaeque non Parmenonem modo sed <per> Parmenonem mox etiam Sostratam arceat ab ingressu.

329 49 1 HERI NEMO VOLVIT SOSTRATAM quasi alius dixerit 'unde intellegis?' 2 HERI NEMO v. s. argumentum odii.

331 51 MAXIME ERI CAUSA M. quam bene 'maxime', qui et propter ipsam uel propter inuidiam socrus non uult fieri grauiorem morbum!

332 52 SERVVM ILICO INTROIRE mire, ut criminiosius suspiciosumque sit, non Lachetis aut Pamphili seruum sed Sostratae nec Parmenonem saltem.

333 53 COMMISCENTVR dicent, confinixerint.

334 54 1 CAPITI ATQVE AETATI I. bene τῷ εὐφημισμῷ maluit 'illorum' quam 'puellae' dicere, quod utique intellegitur. 2 QVI 'qui' unde.

335 55 1 ERA Sostrata. 2 IN <CRIMEN in> litem. 3 EGO VERO IN MAGNUM MALVM in quaestionis tormenta.

1 quo (*om.* -que) C || 4 propter *Steph.*: post *codd.* || 6 est factus V (*dett.*) || 11 nos omnes C | ILLIS *om.* V || 12 hominem curiosum V (*dett.*) || 13 quamquam C | per *add. Schoell* | Parmenonem *om.* V || 14 mos C || 15 alium CV, *corr. Steph.* || 16 <heri> odii C || 17 ERI *hic om.* C | CAUSA M. quam W.: causamque CV || 18 propter *Steph.*: post *codd.* || 20 introire ilico V (*dett.*) | suppliciosumque C || 22 saltim C || 23 cum fixerint C || 24 i. e. C | τῷ Θυρήσῳ V, *** C (*dett.*) || 27 CRIMEN in *add. W. duce Westerh.*

- 336 1 1 NESICIO QUID IAMDVDM AVDIO HIC TVMVLTVARI in hac scaena quasi quaedam deliberatiua est continens suasionis dissuasionisque partes, quas in subditis considerabimus. 2 HIC quia nimis uicini sunt.
- 337 2 1 MAGIS MORBVS <ADGRAVESCAT> grauior fiat: proprie, quia morbi graues dicuntur. Vergilius (*Geo. III 95*) 'ubi aut morbo g.', Sallustius (*Hist. III fr. 38 M.*) 'et morbi graues ob inediam insolita uescentibus'. 2 MALE METVO NE PHILVMENAE MAGIS instat Terentius bonam socrum facere, ut bonam facit meretricem. 10
- 338 3 QVOD TE AESCVLAPI ET TE deest 'propter' ut sit: propter quod.
- 339 4 1 NVNC AD EAM VISAM sic Vergilius (*Aen. VII 454*) 'respice ad haec'. 2 HEM interiectio est nouas res audientis. 3 HEVS SOSTRATA uide quemadmodum per 15 se ipsum <Parmeno, per> Parmenonem arceatur Sostrata, quae neque deesse propter officium neque ingredi propter socrum inducitur. 4 ITERVMNE ISTINC EXCLVDERE bene 'iterum', ut illi pudorem incuteret de repetitione iniuriae. 5 *Et memoriter: iam enim dixit (I 2, 113—14)* 'nostra 20 ilico it u. a. <e.>: a. n.' 6 *Et simul uide quam uehementius ad iniuriam sonet excludi quam non admitti.*
- 340 5 HEM PARMENO 'hem' interiectio est eius, quae comota sit noua re.
- 341 6 NON VISAM VXOREM PAMPHILI ut supra (*III 1, 52*) 25 'seruum Sostratae' dixit, non 'Parmenonem', sic hic 'uxorem Pamphili' maluit quam 'Philumenam' dicere, ut

2 deliberatiua V || 4 quia] qui C || 6 sunt dicti V (*dett.*) || 8 insolitam *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 10 facit W.: faciat (*post meretricem V, dett.*) *codd.* || 11 ET TE *om. C* | propter .. propter *Steph.*: post (quod C) .. post *codd.* || 16 Parmeno per *add. Steph.* || 17 deesse *om. C* | propter *bis Steph.*: post *codd.* | officia C || 18 socrum] *se. Myrrinam (Westerh.)* | inducitur *om. C* | istunc V (*dett.*), h. C || 23 PARMENO hem *om. C* || 25 VXOREM *om. C* || 27 maluit] dixit C

animum et officium eiusdem socrus et matris breuiter demonstraret.

- 342 7 1 NON VISAS NE M. unam rem Sostrata consuluit, hic <dicit> de duabus, namque et illam non uult ingredi et cauet, ne ipse mittatur. 2 *Et* bene 'quemquam', 5 ne aperte pro se loqui uideatur.
- 343 8 1 NAM QVI AMAT CUI ODIO IPSVS EST aliam causam subiunxit: quia durum fuerat ipsi Sostratae dici quod supra dictum est. 2 NAM QVI AMAT causa a sententia morali. 3 CUI ODIO IPSVS EST deest 'eam' uel 'eum'. 10
- 344 9 1 ET ILLI MOLESTIAM AFFERT bene adiecit, ne qui amet hoc dicat 'laborem, dum promerear quem amo'.
- 345 10 1 TVM FILIVS TVVS alia causa ab euentu. 2 VIDERE VT VENIT QUID AGAT quod supra 'uisere'. 3 An uisere officii est apud aegros, uidere cognitionis et 15 ideo additum 'quid agat'?
- 346 11 AN VENIT PAMPHILVS bene imitatur affectum.
- 347 12 1 HEM interiectio feminea ac matronalis. 2 EX CORDE EXCESSIT geminauit praepositionem.
- 344 9 2 LABOREM INANEM IPSVS CAPIT ET ILLI MOLESTIAM 20 A. hoc ualidissimum ad dissuadendum fuit.
- 348 13 NVNC HVC INTROIRE NOLO cur, si uenit Pamphilus, non sit introendum, causa narratur.
- 349 14 1 NAM SI REMITTENT QVIPIAM uerbum actiuum quasi neutrum posuit. 2 PHILVMENAE DOLORES $\delta\rho\alpha\mu\alpha\tau\iota$ -25 $\alpha\delta\acute{\omicron}\varsigma$ errat: non enim uere dolor morbi est, cum sit partus.
- 350 15 1 SCIO CONTINVO SOLA SOLI ut (*Verg. Aen. I* 387-88) 'haud, credo, inuisus c. a. u. <c.>'. 2 *Et* sic 'sola soli' dicitur, quomodo (*Ad. IV* 5, 34) 'praesens praesenti'. sic Vergilius (*Aen. IV* 83) 'illum absens abs. a. u.' 30

3 VISAS NE M.] usus hem *codd.* || 4 dicit *add. Schoell*; respondet (*post* duabus) *Steph.* | illum *V* || 5 quemquam <illorum non> non aperte *C* || 7 non *C* || 9 namque una causa *C* || 10 uel illum *C* || 11 nec *C* || 12 promereat *C* | amoꝝ *C*, amat *V* (*dett.*) || 15 officium *C* || 18 feminea *C*, *cod. Cuiac.*, -nina *V* || 21 A. om. *C* | ualidissime *C* || 22 non huc *C* | uolo *V* (*dett.*) || 23 narrauit *C* || 25 dragmaticos *codd.* || 26 erat *C* || 28 haud | aut *CV*

- 351 **16** 1 VNDE ORTVM EST pro 'sit': ἀνακόλουθον tertium.
2 QVAE INTER VOS INTERVENIT melius sic, quam si
diceret 'quae illi feceris'.
- 352 **17** 1 QVAM TRISTIS EST χαρακτηρισμός locuturi Pam-
phili. 2 O MI GNATE ordo est: o mi gnate, gaudeo te 5
saluum uenisse. sed intercedit Pamphilus tristis.
- 353 **18** 1 SALVAN PHILVMENA EST cito probat Pamphilo
amare se nurum, cum post salutationem nihil prius quam
de salute uxoris eius inquit. 2 SALVAN PHILVMENA
EST mire obuiam sibi exeuntem filium nihil aliud nisi de 10
Philumena interrogauit, ut ostenderet eius morbum sibi
curae esse.
- 354 **19** 1 MELIVSCVLA EST uerum est, quantum ad morbum
pertinet. 2 MELIVSCVLA EST hoc et ad morbum et ad
euentum partitudinis uerum est: ita non mentitur Pam- 15
philus matri. 3 VTINAM ISTVC ITA DI FAXINT diligen-
tiore officio loquitur ut rea apud filium socrus.
- 355 **20** 1 QVID TV IGVTVR LACRIMAS mire 'igitur', quo
significat: si ita res est, quare ergo tu tristis es?
2 RECTE MATER sic dicimus, cum sine iniuria interrogantis 20
aliquid reticemus. — 3 *Et bene additum 'mater', ut
duritia reticentiae blando nomine molliretur.* — alii
'recte' sic accipiunt, ut intellegant nihil est mali.
- 356 **21** 1 QVID FVIT TVMVLTI antiqui sic declinauerunt
tumulti, senati, ut Sallustius (*Catil. 53, 1*) 'senati decre- 25
tum fit'. 2 *Et τὸ 'dic mihi' curiosius interrogantis est.
Vergilius (Ecl. III 1) 'dic mihi, Damoeta, cuium pecus?'*
3 DOLOR REPENTE INVASIT proprie 'inuasit', quia 're-
pente'.

1 ἀνακόλουθον V, ***** C (dett.) || 2 INTERVENIT (sic Ter.
codd. γ) uenit C | sic | si C | si om. C || 3 fecerās Cⁱ || 4 χαρακτη-
ρισμός V, ***** C (dett.) || 8 se amare V (dett.) || 9 salua C ||
10 obuium V || 11 curae sibi V || 14 et 1.] est D, om. rell. | ad
morbum <pertinet> V || 15 uera C || 18 mire W.: locum ire
codd. (ex lacr. mire) | quo] con- V || 20 dicimus sic C || 25 fit]
sit CV || 26 *Et τὸ dic mihi W. (cf. Andr. IV 1, 43): esto dic
mihi codd.; dic uerbum est instantis audire et add. V (dett.) |
est om. V (dett.) || 28 REPENTE om. C*

357 **22** 1 ITA FACTVM EST MORIS EST assentiri ad dicta interrogantium, qui quae uera sunt celant. 2 ITA AIUNT bene aliis adscripsit, si falsum sit, ut ipsis adscribatur mendacium. 3 ITA AIUNT in hac tota interrogatione et responsione colorem induxit secretum aegre obiurgantis. 5

4 ITA AIUNT religiose mendacium ad rumorem retulit: 'aiunt' inquit, ne ipse falsum dicere uideretur.

358 **23** 1 I SODES INTRO <ueretur>, ne ingrediatur mater ad soceros, et ideo 'i sodes' dicit 'intro'. 2 *Et* apparet 'intro' dicentem manu annuere, ut domum redeat, et simul 10 quo magis faciat, addit causam. 3 CONSEQVAR IAM TE MEA MATER adiecit et tempus 'iam'. 4 MEA <M.> necessario additum 'mea mater' et 'sodes', quia 'i intro' durum est. 5 FIAT abiens dixit hoc mater 'fiat', ne omnino iussis alienis parere uideatur, quia sic imperamus 15 et nos, quae ipsi facturi sumus.

359 **24** 1 TV PVERIS CVRRE P. probabilis causa, qua ablegat etiam Parmenonem, dum iubet eum pueris occurrere. et simul notandum, quod in hac fabula ridicule uexatur usque ad ultimum seruus et ablegatur, cum sit et piger 20 et curiosus. 2 ATQVE EIS ONERA ADIVTA locutio antiqua.

3 ATQVE EIS ONERA ADIVTA figura est ἰπαλλαγῆ pro 'ipsos onera portantes'.

360 **25** 1 QUID NON SCIUNT IPSI VIAM DOMVM QVA REDEANT iam uide, quemadmodum seruetur Parmenoni persona lo- 25 quacis, curiosi, pigri. 2 DOMVM aduerbiale est. 3 DOMVM QVA REDEANT 'qua' si locum significet, uidebi-

3 sit] sic V | ut Steph.: in codd. || 4 hac in C || 5 obiurantis V, obiut- C || 6 ueretur add. Schoell; metuit Steph. | regrediatur C || 9 <intro> ut appareret C || 11 IAM om. C || 12 adiecit — mea mater om. C || 13 i intro durum Steph.: introductum (-dictum VD) codd. || 14 FIAT om. C || 15 omnino Steph.: omnia codd. | parare C | quia sic W.: quasi codd. || 16 <nos> ipsi V (dett.) || 17 p. om. C | quam allegat (at in ras.) C || 19 uexaturus est ad ultimum V || 20 allegatur cur sit C || 22 ATQVE EIS (his C) ONERA ADIVTA post portantes in codd., transp. W. | figura est L, figura et est C, figurata et est V | ἰπαλλαγῆ V, cod. Cuiac., **** C (dett.) || 23 ipsi C || 24 redeat C || 25 parmenonem C

tur reliquum praeceptum seruus non audisse; sin audiuit, 'qua' quomodo intellegimus, id est quemadmodum onus portent de naui, ut <sit> quid fieret, qua fieret. 4 CESSAS de industria omnes ablegauit suos, ut non audirent, quae intus post scaenam sunt acta, quae tamen populo 5 est narraturus.

3.

361 **1** 1 NEQVEO MEARVM RERVM INITIVM VLLVM INVENIRE IDONEVM in hac scaena conquestio est ad deliberationem descendens, an habeat Pamphilus an excludat uxorem, in qua tota oratio Pamphili ad argumentum spectans amatoria magis quam maritalis est: nam aliter non perueniretur ad ultimam cognitionem omnium rerum nisi adulescens furtium conceptum uxoris et partum aliquanto lenius, quam coniugalis dolor expetit, tolerauisset. 2 NEQVEO MEARVM R. haec est Homericilla *διαπόρησις* (*Od. IX 14*) 15 'τί πρώτον τοι ἔπειτα, τί δ' ὀστέτιον καταλέξω;' 3 NEQVEO MEARVM RERVM INITIVM hoc principium magna διαπορήσει oneratur, ut ostendantur aerumnae et multae et graues. 4 IDONEVM aptum, conueniens.

362 **2** VNDE a quo. 20

363 **3** 1 PARTIM QVAE PROSPEXI HIS OCVLIS 'his' quasi miseris uult intellegi: quibus prospexi uel audiui mala. 2 An sic dictum est, ut apud Vergilium (*Aen. IV 359*) 'uocemque his auribus h.?'

364 **4** QVA ME PROPTER EXANIMATVM inter exanimatum 25 et exanimum hoc interest: exanimatus est conterritus,

1 sin| sed CV | audientque quomodo C || 3 sit add. W. || 5 facta C || 8 questio C || 9 abeat V || 12 ultimam ad C || 15 r. om. V | hoc C | *διαπόρησις* · τί πρώτον τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὀστέτιον καταλέξω Lindembr. (ex cod. Cuiac. ut vid.): **** *codd. || 17 INITIVM om. C | *διαπόρησις* V, ia · no · p · h · c · i C (lac. dett.) || 18 onerat C | ostendatur C || 21 PROSPEXI perspexi Ter. || 22 uult Steph.: uel codd. || 25 propter <ea> C || 26 et exanimum om. C | interest] ē · i · C

conturbatus, ut (*Andr. I 4, 7*) 'sed quidnam Pamphilum exanimatum uideo?' et Vergilius (*Aen. V 805*) 'exanimata s. i. a. m.?' exanimus est occisus, ut Vergilius (*Aen. XI 30—31*) 'corpus ubi e. p. P. A. s. s.'

365 5 1 ME I. VT C. raptim ingressus sum. 2 TIMIDVS 5 pro 'timens', nomen loco participii.

366 6 1 MORBO ME VISVRVM AFFECTAM quia et hic morbus est. 2 EI MIHI interiectio dolentis. 3 Vergilius (*Aen. III 39*) 'eloquar an sileam?' et dicitur haec figura ἐπιμονή. 4 EI MIHI mire interposuit σχετλιασμόν. 10

368 8 1 ID QVOD ME REPENTE deest 'propter', ut sit: propter id, ac per hoc ideo. 2 ID QVOD ME REPENTE ASPEXERANT causa cur laetae exclamauerint. 3 'Id' ergo: ob id.

369 9 1 SED CONTINVO VVLTVM EARVM SENSI IMMVTARI 15 OMNIVM mire Pamphilus etiam ancillarum metu impellitur, ut alienum nasci puerum suspicetur nec ullo modo in memoriam redeat hanc se puellam uel huiusmodi uitiasse. 2 VVLTVM EARVM quae uiderint.

370 10 1 FORS OBTVLERAT oblatum dicitur in utramque 20 partem, quicquid expectationem praeuenit. 2 OBTVLERAT offerri dicuntur tam bona quam mala, si insperata obiciantur aspectibus.

372 12 1 EGO EIVS V. C. non erit plena uis repentini doloris, si praesentiens aliquid suspicatur, et ideo addidit 25 'ego eius uidendi cupidus recta consequor'. 2 RECTA CONSEQUOR absolute et sine adiectione; non enim addidit 'uia'.

373 13 1 EXTEMPLIO EIVS MORBVM 'morbum' mitiore animo

1 ut *om. C* || 3 exanimatus *C* || 4 s. s.] s. *V* || 5 me ut *te V*, me. ait. e *C* || 7 quia *om. C* || 8 hei *V*; sic et *infra* | dolentis <est> *V* (*dett.*) || 9 ἐπιμονή *V*, *om. C* (*dett.*) || 10 σχετλιασμόν *V*, ***** *C* (*dett.*) || 11 qvov] quoque *C* | propter bis *Steph.*: post *codd.* || 13 laete *CV* | exclamauerant *V* || 19 uiderit *V* (*dett.*), uiderat (*ex-ras corr.*) *C*, *corr. ed. pr.* || 20 *scholiorum* 1 et 2 *interpretamenta inter se commutata sunt in V* (*dett.*) | in *om. C* || 21 expectatione *C* || 24 v.] uidendae *V* (*dett.*) | c.] e. *C* | erit *om. C* || 25 presenti <aliquid> *C* | addit *V* || 26 uidendae *V* | c. r. c. *C* || 27 consequar *V*, -ar *C* | uiam *codd.*

- quam 'uitium' dixit aut 'probrum'. 2 *Et* recte, quia dixit (*v.* 5—6) 'alio me suspiciens m. u. a. quam s. e. u.'
- 374 14 SPATIVM MORAM.
- 375 15 AC RES MONEBAT partus.
- 376 16 1 O FACINVS INDIGNVM 'facinus indignum' non ad 5
illam, hoc est Philumenam, sed ad auctorem uitii refertur.
2 ET CORRIPVI ILICO ardens scilicet dolore. et est
causa, cur cito exierit.
- 377 17 1 LACRIMANS non 'furens' sed 'lacrimans', non
'iratus' sed 'percitus'. 2 ATQVE ATROCI uehementi. 10
- 378 18 1 MATER CONSEQVITUR IAM V. L. E. ostendit affec-
tum misericordiae suae 'matrem' dicendo potius quam
'Myrrhinam' et addendo 'misera: misertum est', ut recte
supra (*I* 2, 77) dictum sit de illo 'pium et p. i. n.'
2 AD GENVA ACCIDIT accidere est gestu corporis osten- 15
dere humilitatem cadentis, propter 'ad', quod est iuxta,
et 'cadere'. Sallustius autem sine praepositione dixit
(*Iug.* 14, 17) 'quo accidam aut q. a.'
- 379 19 1 LACRIMANS MISERA miserabiliter se habens.
2 MISERTVM EST hoc ipse sibi. 20
- 380 20 OMNIBVS NOBIS VT RES DANT S. I. M. A. mire dixit
'dant sese'. Homerus (*Od.* XVIII 136—37) 'τοῖος γὰρ
νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, οἷον ἐπ' ἡμᾶς ἄγρησι πατὴρ
ἀνδρῶν τε θεῶν τε'. †hic ex illo et ualidus dixit.† et est
haec catholica sententia. Apollodorus 'οὕτως ἕκαστος διὰ 25
τὰ πρᾶγματα σεμνὸς ἦεν καὶ ταπεινός'.

2 quam] ac *Ter.* || 9 furens — non *om.* *C* || 10 percitus *Ter.*:
misertus *codd.* | ATQVE *om.* *C* || 11 IAM — E.] u. *C* || 12 potius
dicendo *V* (*dett.*) || 13 et *om.* *C* | miseram misertus est *C* || 14 illa
codd., *corr.* *Steph.* || 15 ACCIDIT] hoc *C* | gestum *codd.*, *corr.* *ed.*
pr. || 16 (<in> humilitatem (-te *C*) *codd.*, *corr.* *Steph.* | propter ad
Steph.: postea *C*, post *V* (*dett.*) || 18 quo] qua *V* (*dett.*) | accedam
L (= *Sall.*) | q. a. (= quos adpellem)] quo *codd.* || 21 NOBIS]
bonis *C* | A.] at *C* || 22 τοῖος — θεῶν τε *Lindenbr.* ex *cod.* *Cuiac.*:
magna lac. in codd. || 24 hic ex (sed hic sese ex *V*, *dett.*) illo et
ualidus (-dius *dett.*) dixit *codd.*; sic ex illo et *Hesiodus* (*Op.* et
D. 3—8) dixit *Schoell* || 25 οὕτως ἕκαστος διὰ τὰ πρᾶγματα
σεμνὸς ἦεν καὶ ταπεινός *Lindenbr.* (ex *cod.* *Cuiac.*?): *****
codd.; διὰ <Διός> et σεμνὸς μὲν <ἔσται> *Schoell*; v. *append.*

v. app. p. 520
M. H. 63, 375

382 22 1 O MI PAMPHILE ABS TE QVAMOBREM a nomine incipit et blandimento, quia secreta confitetur, ut Vergilius (*Aen. IV 20*) 'Anna, fatebor enim, m. p. f. S.' a principio idem elaboravit, ut aduersus pudorem conscientiae uoce et confessione duraret. 2 O MI PAMPHILE ABS TE 5 QVAMOBREM uenialis status, in quo confessio est et precatio. 3 ABS TE QVAMOBREM morale blandimentum ante confessionem.

383 23 1 NAM VITIVM confessio est. 2 NAM VITIVM EST o. coepit a causa. 3 *Et* 'oblatum' ad repentina pertinere 10 superius (*ad v. 10*) adnotauimus. 4 OBLATVM quasi non expectatum et nolenti. 5 VIRGINI quasi quae falli possit. 6 OLIM recte 'olim', quia facilis uenia circa uetera iam delicta; unde temptat temporis longinquitate extenuare peccatum. 7 'Olim' ergo id est: ante menses 15 nouem. 8 AB NESICIO QVO IMPROBO mire contempsit personam dicendo 'nescio quo', id est nescio quem dixit, ut ostendat ignobilem et abiectum; nam si nomen est, habet et dignitatem, ut (*Verg. Aen. II 89—90*) 'et nos aliquod nomenque decusque g.' et ne placere uideatur is qui 20 fecit, 'improbum' dixit.

385 25 1 NEQVEO QVIN LACRIMEM MISER uidetur quasi destillantes fletus detergere. 2 NEQVEO deest 'continere'.

3 SED CVM ORATA EIVS bona *παρένθεσις*.

386 26 1 QVAEQVE FORS FORTVNA precatio. 2 FORS 25 FORTVNA *ὑπέν*, id est subita fortuna. 3 *Et* 'fortuna' in

1 o pamphile mi *V* (*dett.*), sine te o pamphile *C* || 2 incipit *W.*: i · n · c · C, *om. V* (*dett.*) | quia *Steph.*: q *C*, mire *V* (*dett.*) || 3 f. *om. C* || 4 aduersa is pudore *C* | conscientia e (et *D*) uoce *codd.* || 5 mi *post* pamphile *V* (*dett.*), *om. C* || 6 uenialis — QVAMOBREM *om. V* || 9 est confessio *V* (*dett.*) | NAM — EST *om. V* || 10 o. coepit] *occepit C*, et *occ- V* | *Et om. V* (*dett.*) | repentinam *C* || 12 uolenti *C* || 13 posset *V* (*dett.*) | que facilius *C* ||

14 tentat *V* || 17 quo — nescio *om. C* || 18 et] *ita V*, contra *C* || 20 g.] o · C, *om. V* || 23 distillantes *V* || 24 EIVS] est *C* | *παρένθεσις V* (*par- dett.*), ***** *C* || 26 *ὑπέν V* (*ὑπέν Steph.*), *om. C* (*lac. dett.*); *τύχη ἀγασθή male ed. pr.* | deest *C*

- incerto, 'fors fortuna' in bono ponitur. Vergilius (*Aen. IX 41*) 'si qua inte<rea> fortuna fuisset' et ipse (*Phorm. V 6, 1*) 'o Fors Fortuna'.
- 387 **27** 1 PER EAM TE O. oratorie inducuntur et pro tacentibus preces. 2 PER EAM TE O. obtestatio est 5 precatio cum mentione earum rerum, per quas petimus, ut (*Verg. Aen. X 45—46*) 'per euersae, g., f. T. e. o.'
- 3 SI IVS SI FAS EST utrum hoc inuidiose an quasi femina, quae leges nesciat? 4 VTI ADVERSA EIUS mire non 'crimen' sed 'adversa'. 10
- 388 **28** 1 PER TE TECTA TACITAQVE 'tectae' si reducis, 'tacitae' si repudias sub alia excusatione. 2 An idem significant? an potius: neque re neque uerbo indices? 3 An 'tectae', ne uideantur, 'tacitae', ne dicantur?
- 389 **29** 1 SI VMQVAM ERGA TE Vergilius (*Aen. V 798*) 'si 15 concessa p., s. d. e. m. p.' Terentius sic (*Andr. I 5, 57—58*) 'si te in germani fratris d. l. s. h. t. s. s. f. m.'
- 2 SI VMQVAM ERGA TE ab ante acta uita.
- 388 **28** 4 TECTA TACITAQVE 'tectae' sint, ne ex odiis sciant, 'tacitae', ne ipse indicet. 20
- 390 **30** VT SIBI DES PRO I. subauditur 'gratia'.
- 391 **31** 1 CETERVM DE REDVCENDA I. F. temptat etiam hoc persuadere, sed oratorie et uerecunde. 2 Et mire 'de reducenda' dixit, non 'de responsuenda'. 3 QVOD IN REM SIT <t.> nam reddenda dos erit. 25
- 392 **32** SOLVS CONSCIVS a possibili, nam hoc nomine ostendit tacere eum posse, quod conscius sit ipse solus.
- 393 **33** 1 NAM AIUNT honestius 'aiunt' pro 'ait' dixit, nam

4 o.] oro C; sic et infra || 7 ut] et C | reuersae C, adu-V || 11 TACITAQVE] que C || 13 sig^t C || 14 uideatur .. dicatur (-antur C) codd., corr. Steph. || 16 m. om. V | sic om. C || 17 t. — m.] e. s. r. f. n. C, t. s. f. u. V || 18 facta codd., corr. Steph. || 19 ex odiis Schoell: ex aliis C, cod. Cuiacii, alii V, hec alii dett. || 20 indicit C || 21 DES PRO I.] despero C, des. V || 22 REDVCENDA om. C | I. F.] ie C, om. V (dett.) | <si te in (om. C) germani fratris> temptat codd. | hoc etiam V || 23 de] & C || 25 reducenda codd., <nisi reducatur> reddenda Steph.; respicienda Schoell || 28 ante honestius add. C enim — quam = schol. 33, 2

qui aiunt, scire <****> dicere potuit nisi Philumena?

2 Ergo recte: 'aiunt' enim potius honestum est quam 'ait'.

3 POST DVOBVS CONCVBVISSE EAM MENSIBVS 'post duobus' simpliciter accipiendum, non 'post duos': est enim <ἀναστροφῇ, non> ἀντίπτωσις. 4 POST D. non statim ut nupta sit, sed postquam nupta est, post duos menses nuptiarum, ut sint <reliqui> quinque menses. 5 Et hinc apparet eam ante menses duos, quam nuberet, uitiatam, quinque mensibus cum Pamphilo fuisse, ex quibus duobus prioribus amatam esse, tribus reliquis peregrinatum 10 esse Pamphilum. 6 An 'post duobus' pro 'post duos', ut Plautus (*Pers. IV 1, 4*) 'post principio denique' et (*cf. Pseud. I 3, 146 vel Trin. I 2, 154?*) 'post paulo'?

395 35 QVOD TE SCIRE IPSA INDICAT RES quia contristatus es et corripuisti te foras. 15

396 36 EVENIAT PARTVS Philumenaе scilicet.

398 38 1 ABORTVM ESSE non est Latinum 'aborsa est' sed 'abortum fecit'. 2 ABORTVM ESSE deest 'natum' uel 'factum'. 3 Vel absolute, quomodo dicimus (*Ad. III 1, 8*) 'e re nata' uel quemadmodum dicimus 'ex te mihi orta est iniuria' (*cf. Ad. II 1, 35*). 4 DICAM ABORTVM ESSE rationabiliter dixit: fit enim abortus etiam septimo mense sine pernicie feminae. 5 SVSPECTVM FORE suspicabile, suspiciosum.

399 39 1 EX TE RECTE EVM NATVM PVTENT noue dixit 25

1 *lac. sign. Schoell; idem suppl. nequeunt, neque quisquam uere* | <metuit> potuit *C* || 4 suscipiendum *C* || 5 ἀναστροφῇ, non *add. W.* | ἀντίπτωσις *W.*: antiphtosis *D*, antiphoris *rell.* | *p.* non *W.*: duos *V (dett.)*, nos *C* || 7 sit *C* | reliqui *add. Steph.* || 8 hic *C* | eam *om. C* | ante *om. V (dett.)* | duos menses *V (dett.)* | <prius> quam *V (dett.)* | uiciata *C (dett.)* || 9 quattuor *codd., corr. Westerh.* || 10 duorum *C* | posterioribus *codd., corr. Westerh.* | reliquis tribus *V (dett.)* || 11 fuisse *V (dett.)* | pamphilo *C* || 14 res indicat *V* | <& qua> quia *C* || 15 es et *W.*: esset *V*, essem *C* | corripuisse foras *V (dett.)* || 17 aborta *C*, aborsum *V (dett.)* || 18 fecit *Steph.*: facit *V (dett.)*, *om. C* | ABORTVM *om. C* || 20 ex te dicimus *C* || 21 abortam *C* || 22 rationaliter *V* || 25 gnatum *V* | putant *V (dett.)*, *p. C*

- 'natum abortum', quasi abortus nascatur. 2 'Natum' ergo pro facto conceptoque dixit.
- 400 40 1 †CONTINVO EXPONETVR† cum alienus exponitur et non tollitur pro tuo. 2 *Et* mire necandi pueri non fit mentio, quia Pamphili filius inuenietur, cum ei etiam 5 per patrem puellae poeta succurrit. 3 EXPONETVR ad mortem scilicet. 4 HIC TIBI NIHIL EST QVICQVAM INCOMMUDI ab utili. et est *παρόελλον* quartum, ut (*Ad. III 3, 12*) 'nihil quicquam uidi laetius'.
- 401 41 1 ET ILLI MISERAE INDIGNE ut non sit *ἀνακόλονθον*, et superiori uersui τὸ 'et' addendum est, ut sit: et tibi nihil <est> quicquam incommodi. 2 FACTAM INIURIAM mire 'iniuriam' dixit, ut non condemnanda sit, sed dolenda.
- 402 42 1 POLLICITVS SVM plus quam 'promisi'. 15
- 401 41 3 ET ILLI MISERAE I. conclusio per enumerationem: et non laederis, inquit, et proderis miserae.
- 402 42 2 QVOD DIXI FIDEM quod promisi.
- 403 43 ID VERO NEVTIQVAM HONESTVM ESSE ARBITROR 'neutiquam' non est omnino negatium, sed aliquid assertionis habet; est enim 'neutiquam' non nimis, non ualde.
- 404 44 1 NEC FACIAM bene addidit 'nec faciam': multa enim etiam <in>honestam amore suscipimus. 2 ETSI ME AMOR GRAVITER CONSVETVDOQVE hoc cum gemitu. 3 *Et* τὸ 'etsi' non est complexium neque praepositium sed 25

1 gnatum 1. V, nata C || 3 *schol. pertinet ad* HIC TIBI — INCOMMUDI || 5 sit C || 6 concurrat *codd.*, *corr. Steph.* | exponet C || 7 hinc C | nil V || 8 ab utilitate C | *παρόελλον* (par-*dett.*) quartum V, ita *** quarum C || 9 uidi quicquam V (*dett.*) || 10 ET] ut *codd.* | ut <ne> non V (*dett.*) | *ἀνακόλονθον* V, om. C || 11 et 1.] ut C | uersu ita et C, uersui ita V, *corr. Steph.* | et 3.] est *codd.* || 12 nil V | <ut> incommodi C || 13 condemnanda *cod. Cuiac. et Huls.*, commendanda C, contemnenda V (*dett.*) || 14 condolenda V || 15 post quam C || 16 ET] ut V || 17 laederis V | miseri C || 18 duxi C | promisi C || 19 ID] in *codd.* || 20 negatum C | <et> assertionis C, assensionis V (*dett.*), *corr. Schoell* || 22 NEC ... nec] ne ... ne *codd.* || 23 etiam honesta (*utrumque post suscipimus* V) amare *codd.*, *corr. Steph.* || 24 GRAVITER om. C | *Et* τὸ 'etsi' W.: et τὸ si V, & to si C

subiunctivum, id est pro 'tametsi'. 4 <AMOR> CONSVE-
TVDOQVE duae res contra honestum et utile ualidissimae.

5 *Et* bene 'tenet', non 'tenuit'.

405 45 1 LACRIMO QVAE POSTHAC FVTVRA EST VITA bene
propensior in affectum est, ut uerisimile fiat potuisse re-
ticere. 2 *Et* 'lacrimo' non pendet a superiore, sed inter-
positis diu fletibus dixit. 3 LACRIMO QVAE POSTHAC
'quae' modo non uim pronominis continet sed querelae.

4 *Et* 'lacrimo' sic dixit, ut Vergilius (*Aen. IV 30*)
'sic effata sinum l. i. o.' 5 *Et* est ordo: lacrimo, cum 10
in mentem uenit.

406 46 1 O FORTVNA hic fortunam pro bona posuit.
2 VT NVMQVAM PERPETVO ES BONA legitur et 'data', nam
et sic pro 'bona' intellegitur necessario.

408 48 1 IDEM NVNC HVIC legitur 'idem' et 'eidem'; <si 15
'idem'>, ego, si 'eidem', hoc est amori. 2 OPERAM
DABO difficultatem rei ostendit dicendo 'operam dabo'.

409 49 1 ADEST PARMENO CVM P. quia idem Parmeno
est secretorum conscius, addidit 'cum pueris'. 2 MINIME
EST OPVS id est: omnino non est opus. 20

413 53 ALIQVO MIHI EST HINC ABLEGANDVS DVM PARIT
PHILVMENA in tota comoedia nec cessabit, cum sit piger,
nec resciscet, cum sit curiosus, Parmeno.

414 54 DVM PARIT PHILVMENA 'dum' alias dummodo,
alias donec; nunc quamdiu. 25

2 duae om. C || 3 non Steph.: nam CV || 4 bene om. C; recte? ||
5 affectu V (dett.) | tacere V (dett.) || 6 ad superiora codd., corr.
Steph. || 7 dixit] dñ C, ut saepe || 8 non hic om. V (dett.) | con-
tinet] non tenet V (dett.) | querelae Steph.: et querela C, quere-
lam V; ergo exclamatio est, non interrogatio || 12 fortuna 2. C |
bona L, -nam rell. || 14 et om. V || 15 idem <idem> C | legitur
W.: ego codd. | idem om. V | et eidem W.: quia idem (id
est C) codd. | si idem add. W. duce Klotzio || 16 si eidem] sic
id est C || 18 p.] pamphilo codd. || 19 est] consors V (dett.) |
secretorum<que> codd. || 20 opus est V (dett.) | non est om. C ||
21 <sed> mihi C | HINC] b. C, om. V (dett.) | DVM PARIT om. C ||
22 in om. C | cessauit codd., corr. Steph. || 23 cum sit om. C ||
24 PHILVMENA] .i. C || 25 numquam diu codd.

4.

- 415 **1** 1 AIN TV TIBI HOC INCOMMODVM EVENISSE ITER alia ratio est currentis ad argumenta, alia actuum comitorum; sed perfecti poetae est ita seruire argumento, ut tamen spectator nouis delectationibus teneatur. nam in hac scaena, donec perueniat ad Pamphilum Parmeno, hoc ⁵ εἴρημα inducitur, cum ostenditur, quid mali sit nauigatio.
- 2 AIN TV TIBI pro 'aisne tu'. et sic aliquid iam dixisse magni <in> praecedenti oratione ex respondentis sermone monstratur. 3 AIN TV <aut> in scaena nascitur oratio aut in scaenam defertur. ¹⁰
- 417 **3** TANTVM QVANTVM RE IPSA N. I. E. ἀνακόλουθον quartum: non enim intulit 'quantum'. ut Vergilius (*Geo. IV 411—12*) 'quanto ille magis formas s. u. i. o., tam tu, nate, magis contende tenacia uincla'.
- 418 **4** O FORTVNATE NESCSIS QVID MALI P. bene: maiore <respon- ¹⁵ dit> affectu dicens 'o fortunate', quam si responderet 'ita'.
- 419 **5** QVI NVMQVAM ES INGRESSVS MARE proprie dixit 'ingressus', <ut> qui iam nauigauit 'egressus' dicitur. sic Vergilius (*Aen. I 172*) 'egressi optata potiuntur Troes harena'. ²⁰
- 420 **6** 1 NAM ALIAS VT OMITTAM MISERIAS παραλειψις oratoria. 2 MISERIAS nauigationis scilicet.
- 421 **7** 1 DIES TRIGINTA accusatiuus casus plenum numerum et continuationem rei significat. 2 DIES TRIGINTA AVT PLVS EO hoc exitiosum uel sine periculo uideri potest; ²⁵ sed uide quid addat. 3 AVT PLVS EO IN NAVI absolute
- 1 TIBI om. V | ITER] sequitur lac. in V || 4 nam om. V || 6 εἴρημα V, **** C (dett.) | ostendatur C || 7 TIBI om. V (dett.) | pro om. C | iam aliquid V | dixisse <ain tu tibi> C || 8 magni praecedentis orationis et respondere sermo ne monstretur (sermo dem-V codd., corr. Steph. || 9 aut add. W. || 11 QVANTVM] sic et Ter. cod. A; scholiasta legit QVAM | N. om. V | ἀνακόλουθον V (an-dett.), **** C || 13 tam tu — uincla om. C (dett.) | tam tu] tanto V || 15 P. om. C | respondit add. Schoell || 21 OMITTAM] sic Ter. codd. EF; mittam rell. | παραλειψις ed. pr.: παραληψις V, n. a. pδ. ΔΗ. VY. ιC C || 22 nauigationes C || 23 accusationis C

'eo', ut alibi (*Heaut. I 1, 10—11*) 'annos sexaginta natus es, aut plus eo, ut c.'

422 8 1 MORTEM S. E. dura est expectatio mali. Vergilius (*Aen. VI 614*) 'i. p. e.' 2 SEMPER M. EXPECTABAM id est omnibus horis cum continuatione triginta 5 dierum.

423 9 ITA VSQVE 'usque' uel diu uel ualde.

424 10 1 ODIOSVM esse scilicet ita in mari dies triginta.

2 *Et* nomen posuit pro aduerbio: 'odiosum' pro 'odiose'.

3 HAUD CLAM ME EST λιότης pro: ego maxime intellego, 10 quam odiosum sit. nam qui iungunt et sic legunt, errant et non intellegunt. 4 AVFVGERIM coniunctiuum modum posuit pro indicatiuo futuro uel, ut alii dicunt, promissiuo. 5 AVFVGERIM sic ueteres, quod nos 'fugerim'.

426 12 1 OLIM QUIDEM TE CAUSAE IMPELLEBANT LEUES 15 mire in seruum fugitium, qui ob uitium eiusmodi, non ob causam fugiat. 2 *Et* bene 'leues' dixit: haec enim non est leuis.

427 13 1 QVOD NVNC MINITARE FACERE VT FACERES ordo: olim quidem te causae impellebant leues, Sosia, ut faceres, quod nunc facere minitaris, hoc est hac occasione. et in Andria sic ait recusanti periurium seruo Mysis (*IV 3, 15*) 'noua <nunc> r. i. t. i.' 2 FACERE VT FACERES 'facere ... faceres' comicum est et Terentianum.

428 14 SED PAMPFILVM IPSVM VIDEO a quo mis<sus> sum. 25 uel dominum, ut Graeci dicunt ἀντόν.

429 15 EGO HVNC ADIBO uel noua curiositate ait Parmeno.

430 16 1 EQVIDEM TE E. bene exceptit Pamphilus Parme-

1 alibi] in eauton. *in mg. add. V*² || 4 i. p. e.] = inclusi poenam expectant | m.] miser *V (dett.)* || 7 uel 2. om. *C* || 8 ita om. *V (dett.)* | triginta dies *V (dett.)* || 10 aut *C* | λιότη *V (-της Steph.; lac. dett.), om. C; ὃν ἡέλαθέμετρον male ed. pr.* || 11 iungunt] *se.* odiosum haud clam me est *Umpfenb.* || 13 permissiuo *C* || 16 mire in seruum *in ras. V*² | huiusmodi *V (dett.)* || 21 hoc est hac] hoc *C*, hac *V (dett.)* || 24 faceres om. *C* | et] ut *C* || 26 ἀντόν *V*, **** *C (dett.)* || 27 nunc abibo *C* || 28 te e *B (qui hic incipit)*, te *C*, te expecto *V*

nonem, ut uideatur uera dicturus. 2 ET QUIDEM TE E. apparet Pamphilum Parmenonis absentiam desiderare eo, quod nunc prior Parmenonem alloquitur.

- 431 17 1 IN ARCEM TRANSCVRSO OPVS EST ostendit quam longe sit, cum 'in arcem' dicat. 2 *Et* bene 'in arcem', 5 <quam> Minerua condidit. 3 *Et* TRANSCVRSO pro 'transcurrere'. 4 CUI HOMINI haec uerba cum sua pronuntiatione uim recusationis in se continent. 5 CUI HOMINI cum recusatione pronuntiandum. et est pigri responsio laborem ad alium transferentis. 6 IN ARCEM pronuntia, 10 ut ostendat, quam longe sit in arcem transcurrere.
- 433 19 QVI MECVM V. V. E. apparet eum cum eo aliquid negotii habere, cum dicit 'qui mecum una u. e.'
- 434 20 VOVISSE HVNC DICAM SI SALVVS D. R. facete dixit: more enim hoc fit eorum, qui longis itineribus maris 15 periclitaturi uouent aliquid, si peruenerint. et conuenit hoc Pamphilo, quem supra (v. 3) male nauigasse audierat.
- 436 22 1 QUID VIS NVNTIEM AN CONVENIAM MODO non enim mandauerat quicquam, qui sine causa mittebat oblitus bene dissimulare ut qui mentiuntur. 2 *Et* sic pronuntiandum 'an conueniam modo', ut reprehendere dominum Parmeno uideatur.
- 437 23 1 IMMO QVOD INSTITVI ME HODIE deest 'nuntia', ut sit: immo nuntia. et sumitur a superiore sententia, qua dixit 'quid uis nuntiem?' 25
- 436 22 3 AN CONVENIAM MODO εἰρωνικῶς dixit, nam non hoc interrogantis simpliciter.

1 <est> et quidem B, equidem V (dett.) | E. om. BC ||
 3 nunc om. V | prior error non est C || 5 cum | ut V, om. C ||
 6 quam add. Steph. | Et om. B || 9 pronuntiandum] -tiatione B ||
 10 aliud C || 11 ostendas V | quam <.i.> C || 12 quid B |
 u. e. u. BC, una aduectus est V (dett.) || 13 una u. e.] u. e. B,
 una aduectus est V (dett.) || 14 nouisse (corr. V) codd. | D. R.]
 face BC || 15 more Steph.: timore codd. || 16 periclitati B, -tant
 C (qui habet mouent) | si peruenerint] superuenerint B, -rit
 C || 17 quem om. C || 18 qui C | CONVENIAM] cūueniret B ||
 19 qui <a> C || 20 simulare B || 23 QVOD om. B | constitui Ter. ||
 24 sententia om. BC || 26 ἰρωνικῶς B, ἰρωνικῶς V, *** C

- 437 **23** 2 IMMO QVOD CONSTITVI ME HODIE apparet eum hanc conquisitam et uix corrasam inuenisse causam.
- 438 **24** 1 VOLA ἡθικῆ ὑπερβολῆ usus est: ita curras, ut uolare magis quam currere uidearis. 2 *Et* transcurrere iusserat (*v. 17*), nunc adiecit imperio: iam non curre 5 sed uola.
- 439 **25** 1 AT NON NOVI HOMINIS FACIEM moralis expressio pigritiae in tot excusationibus posita est. 2 AT FACIAM VT NOVERIS stomachose pronuntiaudum 'at', quod et Pamphilus repetit dicens 'at (<f. ut n.'). 10
- 440 **26** 1 MAGNVS RVBICVNDVS CRISPVS CAESIVS CRASSVS C. F. [properatio] ἀθροισμός. 2 *Et* aceruo sine coniunctiuo est usus. 3 MAGNVS RVBICVNDVS <C.> imperite Terentium de Myconio crispum dixisse aiunt, cum Apolodoros caluum dixerit, quod proprium Myconii est, ut 15
 211 M. Lucilius (*l. inc. fr. 112 L. M.*) 'Myconi calua omnis iuuentus'; unde etiam prouerbium Graecum 'μία Μύκονος'. sed ego Terentium puto scientem facetius Myconium crispum dixisse. 4 CAESIVS glaucis oculis. 5 Quasi felis ocu-
 los habens et glaucos. *v. Pausanias. I Indica. Kai Mavkavda yav crappes in soldo. 20 25 hg*
- 441 **27** 1 CADAVEROSA FACIE subliuida †ad personam† rubore et liuore; rubicundi enim et crassi talem saepe habent faciem, quod est proprium cadaueris. 2 Potest et pulposa intellegi et crassa quasi cadauerosa; caro enim dicta est eo, quod careat anima; — 3 *Et caro* 25

1 hodie me C || 2 hunc BC | <id est> inuenisse C ||
 3 ΗΘΙΚΗΥΠΗΡΗρ Boh B, ἡθικῆ ὑπερβολῆ V, ***** C | est om.
 C || 4 Et] q2 C || 8 excusationes CV || 9 at Steph.: id codd. |
 et quod V, et quod et C || 12 F.] o. BC | properatio acroismos
 BC, archaismos properatio V (*dett.*); prop. secl. W. | acerbo
 codd., corr. Steph. || 14 de michomo V, de auconio B, ***** C ||
 15 miconis B, mich-C, michomis V || 16 michomi V, -ni C ||
 17 μία — ego W.: myrrachonos sed ego B, mira cronosse de-
 com C, mirachonos (*in mg. μισαχονος*) sed ego V || 18 micho-
 mum V, minimum C || 19 felix BC, (*in mg. uel felineos*) V |
 habens oculos C || 21 ad personam BC, cod. Cuiac., ac de per-
 sona V; addresso iam Schoell || 22 et 2. om. B | crassitatem (et
 crassam add. V) BC V, crassiorem cod. Cuiac., corr. W. ||
 23 faciem ante saepe V || 25 est eo om. B

proprie mortuorum dicitur. Vergilius (Geo. IV 255) 'et corpora luce carentum'. unde carnifices dicti, quod carnes ex homine faciant. — pulpa uero proprie, quae manducatur, eo quod pulsetur et concidatur. 4 Potest et R pro D poni, ut caro sit dicta quasi cado, ut Vergilius (Aen. VI 481—82) 'belloque caduci Dardamidae', quod iam scilicet sine anima sit et cadat. 5 DI ILLVM PERDVINT more pigrorum male optat ei, propter quem mittitur.

- 442 28 QUID SI NON VENIET omnia dicit, ne eat. 10
 443 29 1 MANETO CVRRE etiam Pamphilus tamquam de industria perseuerat. 2 NON QVEO ITA DEFESSVS SVM hoc in gestu et spectaculo plus est, nam incessu et actu exprimit lassitudinem.
 444 30 1 ILLIC ABIT quasi dicat 'licet iam loqui'. 2 ILLE 15 ABIT quasi cum difficultate completam rem ostendit hoc dicto.
 446 32 SVAE GNATAE PARTVM ἐφεξήγησις.
 447 33 1 QVOD POTERO FACIAM id est: celabo quantum potero. 2 An quasi proiciens curas et fessus angore 20 dixit 'quod potero faciam', id est: si non potero, cedam amori? 3 Et rursus tamquam pietatis admonitus adiecit exceptionem 'tamen ut pietatem colam': seruat enim in illo amorem poeta, cuius non paenitebit re cognita et errore sublato. 4 QVOD POTERO FACIAM id est: amori 25 obsequar; nam misericordia mulieris de amore descendit.

1 dicitur mortuorum CV | et] tum Verg. || 2 quod] quia V || 3 quae] quod B || 4 eo quod] ū id B | concitatur C, cons^oidatur V || 5 ut 2.] et CV || 7 sint et cadant V || 8 perdunt B, -dant CV | pigerum B | propter Steph.: post codd. || 10 qui C | ueniret B, uenerit (inu- C) CV | dicit] d. . . (sic) B | neat BC || 11 manet occure B, occurrere C || 12 non] nā B || 13 incessus V, cod. Cuiac. | actu Klotz: aucta B, aucto^v C, auctor in ras. V || 15 ILLIC ABIT] illigauit BC (dett.), ille abiit V || 16 difficultatē (om. cum) C || 18 natae B | effexsegesis B, effegesis C, ἐφεξέσις V || 20 curā sed B || 21 facio C | est om. B || 23 ut] et BV || 24 recondito (-tā B) terrore (et add. V) codd., corr. Steph. || 25 est] ubi C

5 QVOD POTERO hoc dictum apparet defectus esse, non uirtutis. 6 TAMEN VT PIETATEM COLAM recordatus est matrem laesam esse ab uxore; hoc enim credit et ideo se ad exceptionem reuocauit: ita se amori cedere oportere, ut nec obliuiscatur omnino pietatis. — 7 *Et bene in eam causam contulit necessitatem non reducendae uxoris, quae inuenitur nulla esse.* — sunt tamen qui manente eadem sententia totum hoc iungunt 'quod potero faciam tamen ut pietatem colam'. hoc est: in quantum potero, dabo operam aduersus amorem, ut omisso eo pietatem 10 colam. et subiungitur causa. 8 TAMEN VT PIETATEM COLAM deest 'ita', ut sit: — 9 *TAMEN pro 'dumtaxat'.* — ita <tamen> ut pietatem colam'. dixerat enim 'quod potero' et ideo addidit exceptionem 'tamen ut pietatem colam', id est: non sum oblitus et matris. 10 TAMEN 15 pro 'ita tamen'.

448 34 1 NAM ME PARENTI POTIVS QVAM AMORI 'amori' plus quam 'uxori', quia dixerat 'quod potero'. 2 *Et hoc est quod dixerat 'quod potero faciam'.*

449 35 ATAT interiectio est conterriti et turbati. 20

450 36 HORSVM PERGVNT modo 'pergunt' pro eunt, alias perseuerant.

5.

451 1 1 DIXITIN DVDVM ILLAM DIXISSE SE EXSPECTARE FILIVM facete principium interrogantis est, ita ut sciat

1 quod p. <f.> apparet hoc dictum V || 2 tamen et pietatem colam V, tn. p. c. B, tamen col. piet. C || 3 laesam matrem CV || 5 nec] ne B || 6 contulit necessitatem om. C || 7 inuenitur BC | qui D, quae *rell.* || 8 <et> quod B || 9 tamen — colam] ita ut pietatem colam B, t. u. p. c. V, u. c. p. C || 11 et — 12 COLAM om. C || 12 deest — 13 colam om. V | ut] uelut C || 13 <ut sit> ita BC | tamen *add.* W. || 15 et om. V (*recte?*); <pietatis> et *Schoell* || 16 pro ita tamen om. B || 17 POTIVS] pudet B || 18 quam] amen B, om. C | uxoris BC | potero <faciam> C || 20 et <con>turbati V || 23 dixistin B, dixiti V; *sic et infra p. 270 l. 2 et 4* | illa C | se] · x · B, om. CV | EXSPECTARE FILIVM om. C

quid sibi responsurus sit, quem interrogat: illaturus est enim argumentum per ἐπαγωγήν. 2 DIXITIN DVDVM ILLAM quia dixerat (II 2, 26—27) 'sancte adiurat non posse illic P. s. a. p.' 3 DIXITIN DVDVM captiosa interrogatione coepit dicturus (v. 2) 'uenisse aiunt: redeat'.

452 2 FACTVM id est: dixisse illam aut me. et deest 'est' ut sit: factum est.

453 3 1 QVAMOBREM NON REDVCAM NESICIO habet causam, sed non uult ueram dicere causam et praeterea non uult cum inuidia matris suae loqui, si in illam conferat, ut 10 uxorem non reducat domum. 2 QVEM EGO HIC AVDIVI LOQVI ut solet, primo personas inducit loquentes secum; ipsas deinde conuenire inuicem, ut alibi (Andr. I 5, 32) 'quis hic loquitur? Mysis, salue?'

454 4 1 CERTVM OBFIRMARE EST aduersus omnia obstinate 15 agere, uel contra omnes. 2 OBFIRMARE EST VIAM ME QVAM DECREVI PERSEQVI id est: ut matri potius quam uxori morem gerat.

457 7 1 ET ADEO QVOD MAXIMVM EST SALVVM ATQVE VALIDVM ordo: primum 'aduenisse', deinde 'saluum', postremo 20 'ualidum'. 2 SALVVM ATQVE VALIDVM ἀξιῶσις ad salutem: ualidus namque est robustus et habitior corpore.

3 CREDITVR minus blande respondet de repudio locuturus. 4 QVOD MAXIMVM EST legitur et 'quod maxime est'.

458 8 1 ADVENIS MODO difficile inuenitur praesentis tem- 25 poris 'modo'. atque ut ostendat esse momentum etiam

2 ΕΠΑΤΟΓΗΗ B, enas · a · f · N · N · C, ἐπαγωγήν V | <iam>

dudum V; sic et infra | illa C || 3 quam V, quod B | adiura-
rit B || 4 illic <·c·> codd.; apud uos Ter. | dixit C || 6 est 2.
om. B || 8 reducant CV || 9 causam om. B | propterea CV ||
12 primas C | loquentis B, -tes (post secum) V || 13 ipsa BC,
-as (post deinde) V || 16 uel W.: id est codd. | EST — ME] tuam
meę C, meae B, uiam me V || 18 geram Westerh.; recte? || 19 quod]
quam CV | ATQVE VALIDVM om. BC || 20 ordo <est> V | postremo
— SALVVM om. C || 21 auxesis CV || 22 est om. B | corpore <red-
ditur> V (dett.) || 23 credatur V | locuturus cod. Cuiac., uoca-
turus rell. || 25 temporis om. C || 26 etiam] et C

temporis praesentis, dixit 'admodum', quod est nimis.

2 ADVENIS MODO Vergilius (*Aen. X 228—29*) 'uigilans, deum gens, A.?' 3 ADMODVM excusatio, cur adhuc non uiderit patrem. 4 CEDO QUID RELIQUIT PHANIA CONSOBRINVS NOSTER utrum iactanter Laches hereditatem loquitur praesente socero, ut illum cupidiorum faciat ad reuocandam filiam — et fit saepe hoc, ut ex alio principio peruenire quaeramus ad ea quae uolumus dicere — an ideo, ut sciat rem, etiam in diuitias suas cupidiorum socerum redditurus? 10

459 9 1 CONSOBRINVS NOSTER quasi <con>sororinus. —

2 *Sobrini sunt de duabus sororibus, consobrini de fratre ac sorore.* — et hac propinquitate Terentius frequentata mouetur aut heredum. 3 CONSOBRINVS NOSTER cum ex fratre natus est alter et alter ex sorore, 15 consobrini, cum ex fratribus, patruales dicuntur.

4 SANE HERCLE H. V. O. id est satis, ualde; nam qui sanus, et ualidus est. 5 VOLVPTATI O. F. D. V. contra facit Pamphilus disurgium uolens, nam nihil dicit uel parum relictum.

460 10 HAVD MVLTVM HEREDEM <I.> parum consulunt heredi. 20

461 11 1 SIBI VERO H. R. bene et facete: nihil heredi relinquunt, sibi uero relinquunt. 2 VIXIT DVM VIXIT BENE *πλουή*: unum 'uixit' aliud significat et alterum

1 praesentis temporis *V* || 3 A.] a. e. *V*, om. *C* | accusatio *C* || 4 PHANIA om. *V* | CONSOBRINVS NOSTER om. *BC* || 7 et fit] ut sic *C* || 8 quaeramus *V* || 9 sciat — in] sciat rem et *cod. Cuiac.* (*Steph.*), sciat cremetiti et *B*, se iactet cremeti in (et *V*) *rell.*; etiam *Teuber* | diuitiis suis *C* || 11 NOSTER om. *B* | consororinus *W.* (*cf. Isid. orig. IX 6, 14; Thes. gl. s. v. consobr.*); sororinus *codd.* || 13 ac <de> *C* | hac *V*, a *C*, om. *B* || 14 frequentata (-tate *cod. Cuiac.*, -ta *C*) mouetur (-entur *cod. Cuiac.*; morientur *C*) aut (ut *Steph.*) heredum *codd.*; *v. append.* || 15 NOSTER om. *C* | ex fratre — cum om. *C* || 16 consobrini *B*, om. *V* || 17 o. u. <f.> *V* | ualide *V* | quis natus *BV* || 18 est om. *C* | d. v. om. *V* || 19 disurgium *CV*, disurgin *B* | dicit om. *B* | parum *V*, par *BC* || 20 aut *C* | par consulunt *B*, pachosulunt *C* || 21 nihil om. *V* || 22 sibi uero relinquunt om. *BC* || 23 *πλουή* — 272, 1 BENE om. *C* | ΠΛΟΚΗ *cod. Cuiac.*, plane *B*, om. *V* | uidit *BV* | aliud] alium *BV*

'uixit' aliud. 3 VIXIT DVM VIXIT BENE sententia est hortantis ad delicate uiuendum.

462 12 1 TVM TV IGVTVR N. A. <H. P. V. S.> 'uixit dum uixit bene' scilicet: hoc enim reliquit. 2 VNA SENTENTIA expressit animum auari senis. 5

463 13 1 QVICQVID EST I. Q. R. P. 'quicquid est' ad paruitatem refertur, ut 'aut enim id mihi satis est, quod est de me opinionis, quicquid est' Cicero (*div. in Caec. 11, 36*). 2 QVICQVID EST ID QVOD nullum in hoc sene fuit doloris officium, antequam sciret aliquid relictum. 10

3 PROFVIT id est: pro nobis fuit, ac per hoc: nostrum est; potest enim ipse profuisse, potest res eius. 4 IMMO o. morem eorum expressit, quibus relinquitur: qui cum audierint sibi esse aliquid relictum, tunc tristes se fingunt adeo. 15

464 14 1 NAM ILLVM VIVVM ET S. V. non idem est 'uiuum' quod 'saluum'. 2 IMPVNE OPTARE I. L. bene 'impune', quia heredi poena est mortuos reuiuiscere. 3 An: sine detrimento optas, ut cum medicus dicit de iam mortuo 'ego si illum curarem, uiueret'? 4 IMPVNE o. si optata euenirent, numquam, inquit, optares, ut ille reuiuisceret. 20

465 15 1 ILLE REVIVISCET I. N. mire poeta his uerbis Phidippum quoque subinuidere significat. 2 NUMQVAM plus est 'numquam' quam 'non'. 3 ET TAMEN VTRVM MALIS SCIO mortuum illum malis, quam ut reuiuiscat 25 denuo. 4 ET TAMEN V. M. SCIO quid magis de duobus uelis scio, utrum illum mortuum, quod est, permanere an reuiuiscere, quod exoptas.

6 Q. R. P. om. B | P. om. V | est om. C || 7 mihi id V | quod de me est C || 8 Cicero W.: sic codd. || 12 ipse om. C || 13 o. om. BC || 14 tunc] hunc C, hinc B || 16 est om. C || 17 i. l.] hoc licet B | bene impune om. V || 18 An] aut V || 19 documento BC | mortuo om. V || 20 ego om. C | illum si C, si V | curare C, -rim V || 22 i. n.] numquam B, i. C, u. V || 23 phidippi C | significat] sic C, om. B || 24 numquam om. B || 25 MALIS SCIO] quid si C | mortuum — 27 scio om. B, — 27 permanere om. C || 27 utrum] iterum B | est] et V || 28 reuiuiscere C

- 466 **16** 1 HERI PHILVMENAM AD SE hoc erat, quo omnis tendebat oratio. 2 AD SE ACCERSI IVSSIT bene et 'accersi' et 'iussit', ut nihil uxor sua sponte fecerit. 3 *Et* 'heri' et 'iussit' bene, ut tempus breue sit et coacta uideatur exisse. 4 Non 'abduci' sed 'accersi', nec 'a nobis' sed 'ad se'.
- 468 **18** 1 OMNEM REM SCIO VT SIT G. Pamphilus uultuose et cum supercili tristitia hoc dicit. 2 VT SIT GESTA ut Vergilius (*Aen. II 4*) 'Troianas ut opes'.
- 469 **19** 1 AT ISTOS INVIDOS D. P. bene 'inuidos', † quibus 10 non matrimonio inuideant. *ergo reuocanda uxor est.* 2 *Et* adeo non puduit mendacii honesti deprehensum senem, ut inuidos diceret, qui uera prodiderunt.
- 470 **20** 1 EGOMET SCIO CAVISSE principium a tempore, a dictis, a factis tam suis quam aduersariorum et ab ante 15 acta uita et praesenti. 2 EGOMET SCIO CAVISSE NE V. M. mire addidit 'merito'; non enim potui cauere, inquit, ne fieret: caui igitur, ne merito fieret, quod in me fuit.
- 471 **21** IDQVE SI NVNC M. V. ab ante acta uita.
- 472 **22** ET CLEMENTI FVI pro 'fuerim': indicatiuum pro 20 coniunctiuo posuit.
- 473 **23** NI TE EX IPSA H. M. V. παράλειψις.
- 474 **24** EO PACTO M. A. T. M. E. I. F. bene non 'dictis' sed 'ingenio'.
- 475 **25** 1 CVM ILLA QVAE IN ME NVNC INIQVA EST AEQVA 25

1 SE om. V | erit B || 4 et iussit et heri B | uidebatur BC ||
 5 adduci C | nec <non> C || 7 g. om. BC | Pamphilus om. V ||
 8 dicit W.: dū BC, dē V | ut | ū B || 10 quibus non BV, non C; fort. qui iusto vel bono (Goetz) || 11 inuideatur C || 12 honesti W.: -ste codd. || 13 senem] sensus C (dett.) || 14 scio — 15 suis om. C || 16 <a> praesenti B | v.] i. V || 17 potuit codd., corr. Steph. || 18 caui Westerh.: ea ui CV, ea B || 19 m. v. om. V || 26 indicatiuus (om. posuit) B || 22 NI id C | H. M. om. BV | v. om. V | παράλειψις V, na παHYIC B, *** illic C || 23 M. A. T. M. E.] merito erit BC | I. F.] s. ingenio V, ingenio & fides C | non — ingenio om. B || 25 CVM — AEQVA om. B | INIQVA EST AEQVA | i. e. c. C

'iniqua aequa' *παρονομαστία* sunt Terentianae. 2 *Et* bonum argumentum, nam et Vergilius (*Aen. I 625*) 'ipse hostis Teucros i. l. f.' inquit et Cicero (*in Verr. II, I 33, 83*) 'te ipso teste nequam atque improbo, uerum ad hanc rem s. i., te, inquam, t. d.' 3 INIQUA EST AEQVA 5 DE ME DIXERIT quia aduersarii testimonium, si contra se dicat, tam graue est, quam boni uiri.

476 26 1 NEQVE MEA CVLPA H. D. E. non ergo quid fiat, sed utrum per nos fiat, scilicet quaerendum est. 2 *Et* nimis abrupte dixit 'euenisse', non 'euenire'. 3 HOC 10 DISCIDIVM EVENISSE ad confirmationem non 'euenire' sed 'euenisse' dixit.

477 27 1 SED QVANDO INDIGNAM hoc sic profert, ut ipsam ostendat causam esse discidii. et hoc ipso temptat, utrum dotem retinere possit, et ideo supra (*v. 26*) 'neque mea 15 culpa hoc d. e., i. t. d.' inquit. 2 INDIGNAM DEPVSTAT M. M. forte ergo indigna est; — 3 *Et recte* 'deputat'. — mihi tamen mater colenda est. hoc sentit. 4 DEPVSTAT M. M. *ἐν ὑποκρίσει* 'matri meae', ut idonea causa sit repudii. 20

478 28 1 CVI CONCEDAT C. Q. M. T. hoc melius quam 'obsequatur' aut 'inseruiat'. 2 MORES TOLERET bene 'mores' ut aniculae, non enim 'prauitatem'; unde senes morosi appellantur. Horatius (*c. I 9, 17—18*) 'donec uirenti canities abest morosa'. 3 MORES TOLERET o tempera- 25 mentum! 'mores' potius quam 'iniurias' dixit.

1 iniqua aequa *B*, atque iniqua *C*, *om. V* | ΠΑΡΑΝΟΜΑΣΤΙΑ *B*, *παρονομαστία V*, ***** *C* || 2 nam et *Steph.*: clamet *codd.* | hostis ipse (*om. Teucros BC*) || 3 et *om. V* | Cicero] *q̄ro C* || 4 te — improbo] teste homine nequam *Cic.* || 5 s. i. te] tamen idoneo te ipso *Cic.* | te <te> *C* || 6 quia] qui *BC* || 7 dicit *C* || 8 H. D. E.] etc. *B*, *om. V* || 9 utrum sed *codd.*, *corr. ed. Med.*; uerum si *Schoell* | scilicet *W.*: sed *codd.* || 10 hoc — 11 euenire *om. C* || 11 non euenisse sed euenire *B* || 15 retinere *Pithoeus*: relinquere *codd.* || 16 t. d. *om. C* | INDIGNAM — sentit *om. V* || 17 recte putat *BC*, *corr. Steph.* || 18 tamen mihi *C* | celanda *B* | DEPVSTAT] an putat *B* || 19 e. n. ΙΠΟΚΡΙΣΙ *B*, e. n. v. n. o. R. pi. c. i. *C*, e. n. ὑποκρίσει *V* || 22 tolleret *C* (*sic semper* || 25 abest] habeat *BC* | o *Steph.*: ob- *V*, *om. BC*

- 479 **29** NEQVE ALIO PACTO COMPONI POTIS EST nisi ut concedat matri toleretque mores eius.
- 480 **30** 1 SEGREGANDA A ME EST AVT MATER AVT PHIL. bene tamquam ex deliberatione colligit, quod facturus est.
2 *Et* mollius 'segreganda' quam 'excludenda'. 5
- 481 **31** NVNC ME PIETAS M. P. C. quam mollibus uerbis repudium nuntiatum est!
- 482 **32** 1 PAMPHILE HAUD INVITO AD A. optime dictum 'haud invito': non enim in totum uolenti quippe de discidio; sed tamen, quia pie locutus est, mediocriter approbavit. 10
2 PAMPHILE H. I. AD AV. grauis oratio est a nomine incepta. Vergilius (*Aen. XII 19*) 'o praestans a. i.'
3 *Et* est figura λιτότης. sic Vergilius (*Aen. I 16*) 'posthabita c. S.' 4 HAUD INVITO A. A. senili loquacitate pro 'recte locutus es'. 15
- 483 **33** 1 OMNES RES plus dixit quam si 'uxorem' diceret.
2 PRAE PARENTE I. bene 'parente', quod nomen commune et cum patre est et cum omnibus, quos haec necessitudo coniungit. *melius ergo, quam si diceret 'matrem'*.
- 484 **34** 1 VERVM VIDE NE I. I. leniter et suadenter. 20
2 IRA non ergo 'iudicio'. 3 PRAVE INSISTAS PAM. non enim incipere sed insistere hic malum est.
- 485 **35** 1 QVIBVS IRIS I. non dixit 'qua ira', ne superbe loqueretur, sed 'quibus iris'. 2 Hoc ipsum per ironiam deridet, quod pater dixit 'impulsus ira'. 3 An 'iris' 25 matris et mea? <an> uxoris et mea? an omnium trium?
4 QVIBVS IRIS IMPVLSVS recte non uult iram esse, ne pec-

1 potest B; sic *Ter. codd.* || 3 ME om. V | aut est mater V, aut mater est C | aut philo. B, aut philomena l. C, ph. aut phil. V || 6 M. P. C.] c. B, om. V || 8 AD om. B | a. <sermo> V || 11 AD AV.] au. B, om. V | est om. C || 13 Et est figura om. B | λιτότης B, λιτότης V, **** C | sic Verg. etc.] haec olim ad v. 33 (postputasse) adscripta erant | posthabita c. S.] posthabita s. V, post habitas sed C, post abiens s. h. B || 14 HAUD B | A. A. om. V || 15 es Steph.: est CV, om. B || 16 dixisset B || 17 bene] prae C || 18 omnibus <parentibus> B || 19 coniungat C || 20 I. I. om. V | et] ut B | suauiter C || 25 derideret BC | An] aut V || 26 me aan 1. W.: meae codd. | mea an. 2.] meae aut V, mea C || 27 nec peccare C

casae uideatur uxor: sic enim ait, quasi nec ipsa peccauerit.

5 QVIBVS IRIS IM. ille iram singulariter dixit, hic iras pluraliter, ne uideatur unius irae causa mittere uxorem.

486 **36** QVAE NVMQVAM QVICQVAM ERGA ME COMMERITA EST PATER animaduerte proprietatem expressam commerendi et merendi. 5

487 **37** ET SAEPE MERITAM ID QVOD VELLE SCIO mereri bona dicimus, commereri mala, id est delinquere, peccare. ergo hic 'meritam' pro 'praestitisse' dixit. Vergilius (*Aen. IV 333—35*) 'ego te, quae plurima fando 10 enumerare uales, nunquam, regina, negabo promeritam'.

488 **38** 1 AMOQVE ET LAUDO non statim, qui amantur et laudantur, etiam continuo desiderantur. multa ergo dixit 'amoque et laudo et uehementer desidero'. 2 Amoris impulsu nimius hic est circa uxorem et quasi oblitus 15 suae matris et uitatae loquitur. sed tali opus est Pamphilo ad huiusmodi argumentum, donec perueniat ad *καταστροφήν*, in qua uxorem reduci necesse est.

489 **39** 1 ERGA ME MIRO INGENIO hoc totum repudiaturus inaniter diceret, nisi ad exitum fabulae poeta respiciens 20 reducturi animum in Pamphilo reseruaret. 2 *Et* nota repudiantem eam, quam laudat pietate sola compulsus.

3 NAM FUISSE ERGA ME o quantum ualet, quod 'fuisse' dicit et non 'esse' quasi re transacta!

490 **40** UT RELIQVAM VITAM EXIGAT satis flebiliter dixit 25 'reliquam exigat'. Vergilius (*Aen. I 74—75*) 'omnis ut tecum meritis pro talibus annos exigat'.

491 **41** CVM EO VIRO non inuidere iam non est mariti.

1 sic] nunc B | enim om. C || 2 IM.] id B, & C | singularem CV | iris 3. C || 3 causam BC || 4 QVAE] ne BC | QVICQVAM om. C | ERGA] c. V | patri C, pati B || 5 expressam ed. Med.: expressit B, expresse V, (e ult. in ras.) C; <ut>.. expressit Goetz et Schoell || 7 id B, i. V, q2 (del.) C || 8 derelinquere C || 9 perfecisse C || 12 qui] quia CV || 13 laudantur, <nec qui laudantur> Steph. | etiam] et V || 14 et ueh- des-] et uide B || 15 impulsus B | nimis C | et suae] seue C || 17 eiusmodi B | castropham C || 23 o om. V || 24 dixit CV | re Steph.: de codd. || 25 EXIGAT om. V || 26 exigat om. C | <ut> uirg. C || 28 iam] eam B | est om. C

- 492 **42** 1 QVANDOQVIDEM ILLAM A ME D. N. <nota> omnem conclusionem uerborum Pamphili confirmationem repudii continere, plus tamen sententia significante quam uerbis. 2 QVANDOQVIDEM I. A. M. D. N. non quidem dixit, tamen illam expellit; non <enim> distrahit, <ni>si in ipsa sit causa, 5 necessitas. 3 <ILLAM A ME DISTRAHIT NECESSITAS> excusatio in necessitate, quae est inexorabilis. 4 *Et* NECESSITAS partus scilicet, quam necessitatem domi offendit, quod ex alio scilicet peperit. 5 Sed modo uult necessitatem uideri maternae iracundiae, quae a nuru offensa sit. 10
- 493 **43** 1 TIBI ID IN MANU EST NE F. hoc opposuit, quod minime uult Pamphilus uideri et quod prodest socero. 2 SI SANVS SIES I. I. R. pro 'si sanus es', nam aliter 'iubeas' dicere debuit. 3 SI SANVS SIES bene pater supra (v. 34) iram dixerat, nunc insaniam significat inesse 15 Pamphilo. 4 SI SANVS SIES IUBE ILLAM REDIRE non ergo culpa est, cui ut redeat iubere potest.
- 494 **44** NON EST CONSILIVM durum erat 'nolo' dicere. *ergo hoc lenius dixit.*
- 495 **45** 1 MATRIS SERUIBO C. hoc uerbo necessitatem, qua 20 cogatur, ostendit. 2 QVO ABIS ADES factum Pamphili ex uerbis patris ostenditur, quod discessit. 3 *Et* bene, nam ulterius praesentem patri resistere durum fuit.
- 496 **46** 1 MANE INQVAM QVO ABIS bene 'quo abis', quia

1 nota *add. Schoell* | omnis conclusio V || 2 continere *Schoell*: -net *codd.* || 4 M. om. V | N. om. B | non quidem W.: non quid B, nunquid V, num quod C | dixit om. C; diserte dixit *Goetz* || 5 enim *add. W.* | nisi in *Goetz*: sed in BV, sin C || 6 ILLAM — nec. *add. W.* || 7 in<rae> B | necessitate L, -tem *rell.* | Et *Steph.*: sed BV, om. C || 10 <in<sser. V>> necessitatem (quae est inexorabilis *repet. B*) mater uideri ne (ratione V) iracundiae *codd., corr. W.* | quod V | <ita> offensa sit V, offensit C; *schol.* 42, 2 et 42, 5 *fort. iungenda sunt* || 11 NE F.] ne f. ne phed. C, n. f. Ne phedria V, ne sine phedria B | <et> quod V || 12 quod om. C || 13 <s.> sies V, <satis> sies C | I. I. R. om. V | est C | alias B || 14 SIES] es *codd.* || 16 pamphilo <dicit> C | SIES] es C || 18 durius B || 20 SERUIBO C.] serui hoc B, seru. C | quo C || 21 ADES] *sic Ter. cod. A¹(D¹?)*; mane *rell.* || 22 non C || 23 resistere patri V || 24 bene quo a. B, om. C

- patrem deseris et uxorem. 2 QVAE HAEC EST P. sic decuit
socerum. et subindignatur, quia coram sibi fit contumelia.
- 497 47 1 DIXIN PHIDIPPE H. R. AE. L. artificiose Laches,
ut minus miretur et minus indignetur socer irasci Pam-
philum, quando ei praedictum est (II 2, 19) et sic oportuit. 2 DIXIN PHIDIPPE H. R. AE. seruauit uerba sua
eidem personae, nam ita dixerat (II 2, 19—20) 'neque
adeo clam me est, quam esse eum aegre laturum credam,
hoc si r.'
- 498 48 QVAMOBREM TE ORABAM VT ILLAM REMITTERES in-
uidiose aduersum Phidippum, tamquam in illo sit, unde
se purget et non accuset Pamphilum.
- 499 49 NON CREDIDI EDEPOL bene quasi iratus: inhum-
num esse, inquit, sci(ui), sed <non> credidi usque adeo.
potuit enim dicere: non credidi inhumanum fore, sed 15
acerbe addidit 'adeo'.
- 500 50 1 ITA IS SIBI ME pro 'sibi et me'. 2 Et magno
pondere legendum utrumque pronomen, ut (Verg. Ecl.
III 25) 'cantando tu illum?' id est genero socerum,
Pamphilo Phidippum uel si quid tale inueneris. 3 SVPLI-
CATVRVM <cum> parum esset 'satisfactorum', 'supplicaturum'
addidit.
- 502 52 1 SIN ALIO EST ANIMO R. D. HVC recte socer, non
tam ut dotem recipiat quam ut terreat, hoc dicit.
2 Et RENVMERET proprie, quia dos pecunia est. 3 Et 25

1 et] in C | quem est h. p. V | docuit C || 2 socerum L,
socer *rell.* | indignatur V, subindignetur B | quia — 4 indigne-
tur *om.* B || 3 h. — L. *om.* V || 5 ei] et V || 6 dixtin B | h. r.
AE.] f. h. r. B, *om.* V | seruabit BC | <bona> uerba B; bene? ||
7 idem C, id B || 8 locuturum BC | credam — r.] etc. V ||
9 r. QVAM] re umquam BC; *vide Ter.* || 10 VT ILLAM] utinam C,
ut filiam *Ter.* | inuidiose *ed. Med.*: -sum *codd.* || 12 purgat
BC || 13 NON post EDEPOL C || 14 inquit esse B | sciui — credidi
W.: scis *ed.* credidi V, scis et credidi B, si sed credidet C ||
15 credit C | fore <me phi.> C || 17 ME *om.* BC | pro] prae
B, bene V, *om.* C || 18 legendum <est> V || 19 illum *om.* B ||
genere socrum BC || 21 cum *add. W.* | esset W.: est *codd.* ||
23 hvc] hoc *codd.* || 24 <hic> dotem C || 25 Et 1. *om.* C | re-
numerat C | dos *om.* C

'huc' ἰδιωτισμός irascentis et exigentis debitum; 'eat' uero mire dictum, quasi ipse proiciatur qui iubet ire. et simul in hoc uerbo quasi renuntiatio caritatis est. 4 RENV-MERET DOTE M H. E. terrorem repetendae dotis ostendit, cum dicit 'renumeret dotem'. simul cum iniuria 'huc' et 5 iracunde 'eat'.

503 **53** 1 ECCE AVTEM TV QVOQVE PROTERVE IRACVNDVS ES addendo 'quoque' nonnihil assentatus est, quasi dicat 'quomodo Pamphilus'. 2 PROTERVE IRACVNDVS ES 'proterue' immoderate et superbe. dictum est autem ideo, 10 quod proterat alium, qui proteruus est. 3 Nam proteruus est, qui dum alius obuius est proterit, quod faciunt et tauri in appetitu coitus feminarum, in quas calent.

504 **54** 1 PERCONTVMAX RE. proprie contumax dicitur 15 contemptor potiorum. 2 PERCONTVMAX R. H. N. P. magna indignationis est ad absentem loqui, ut alibi (*Ad. III 4, 3—4*) 'o Pamphile, pol haut p. i. d.!' 3 NOBIS PAMPHILE 'nobis' τῷ ἐπιμισμῶ: nam aut abundat aut significat adiuuat pronuntiationem. 20

505 **55** DECEDET IAM IRA H. quasi in ira sit culpa, non 'deponetur ira' inquit, sed 'decedet'.

506 **56** 1 QVIA PAVLVLVM V. A. P. facete, quasi dicat: quia habetis, unde dotem reddatis, aut: quia nullam cau-

1 huc] huic C, hinc B, om. V | ἰδιωτῖς CΔΙΟ C B, ἰδιωτισμός V, om. C | <est> et V || 2 proiciatur om. C || 4 H. E. om. BC | terrorem — dotem om. C | repente *codd.*, corr. Steph. | et] eat V || 7 AVTEM om. C | PROTERVE IRACVNDVS om. V || 8 ES] e. C, om. BV | assentaturus B || 9 IRACVNDVS — proterue om. CV | est B || 10 et om. C | super edictum B, superflue dictum C | aut BC | id B || 11 quod om. C | proter fa. talium V, propter fantulum B, propter pamphilum C, corr. Steph. || 12 est 1. om. C | aliud BC | probius V | est 2. om. CV | praeterit V, om. C || 13 et Steph.: quia (qui V) ut *codd.*; an <e> qui aut? || 15 RE.] rei BC || 16 h. n. r. (p. om.) V || 17 est om. V | ad] & C || 18 Pamphile] Aeschine Ter. | haud V || 19 ΤΩΔΤΗΚΙΔΔΩ B, τῷ ἐπιμισμῶ V, **** C | haut abundat B | aut 2. om. BC || 20 significatuu V, sig^t ui C, sig ui B || 21 IRA H.] h. C, m B | in om. C || 23 u<i>a B | p. om. BC || 24 quia] quasi BV | nullam om. C

sam habetis repudii, sed ditiorem quaeritis coniunctionem.

2 QVIA PAVLVLVM V. A. P. S. A. S. ut minacior est factus Pamphilus, simul maiore stomacho, quod cum labore celabat, aperte ostendit.

507 57 1 SVBLATI ANIMI SVNT noue pro elatis sublato 5
dixit. et hoc proprie ferarum est, ut (*Verg. Aen. XII 4*)
'attollitque animos', nam bestiae pro animi qualitate uel
erigunt corpora uel deponunt. 2 ETIAM MECVM L. belle
et illum ex inuidia iracundiorem et hunc ad se ducentem,
quod propter Pamphilum dicebatur, effecit. 3 ETIAM 10
M. L. inuidiose, quasi iam cum Pamphilo litigauerit.

508 58 DELIBERET RENVTIETQVE H. ferociter, <ut> socero
deceat, tamen mature, quod 'deliberet' dixit.

509 59 1 VT ALII SI HVIC N. S. S. magna fiducia condi-
cionem filiae asserit, quando iam, si Pamphilus nolit, 15
paratum alterum dicit esse. 2 SI HVIC NON SIT sub-
auditur 'uxor'; sed dura dictu reticuit, ut debebat.

510 60 PHIDIPPE ADES nomine appellat, quod facere sole-
mus iratos mitigare conantes.

511 61 POSTREMO INTER SE TRANSIGANT non enim haec uotiu 20
sunt, quibus interesse delectet.

512 62 QUANDO NEC GNATVS NEQVE HIC Q. O. inuidiose
'gnatus non obtemperat'. et 'hic' non familiariter dictum
quasi ab irato.

1 haberes C, -beatis V | quaeris B, -ratis V || 2 P. S. A. S.
om. V | ut Schoell: et codd. | minacior C, cod. Huls., nūmator
V, non maior B || 3 maiore] iracior (et ir- cod. Huls.) de C ||
5 sublato <sunt> B | noue W.: non V, nam B, om. C | pro
elatis (-ti Steph.)] praelati codd. || 7 -que om. B | animos <po-
norum qualis in aruis> V, om. C || 8 deponunt <cicero> B,
depromunt <c. c. > C; fort. Cicero (*pro Sulla 11, 33*) <'erigite
mentes auresque uestras'> Schoell | L.] loco BC, ioco V || 9 illam
B | ex iniuria Westerh. (recte?) | iracundiore BC || 10 propter
Steph.: post codd. | <etiam> effecit CV || 11 L.] i BC | quasi
om. C || 12 ferociter BV, uelociter C | ut add. Schoell | | deceat
BC, (ex dixit corr.) V || 13 <et> tamen? | <illum> dixit C ||
14 hvic n. s. s. om. V | magna — quando om. C || 15 assenserit
B | quando] quoniam V || 16 dicit] do B, om. C | subaudiendū C ||
18 <ut> nomine C | appellabat B || 22 natus BC | q. o. om. V ||
23 natus B | obtemperant BV

- 513 **63** 1 QVAE DICO P. P. quia obtemperamus etiam tacitae uoluntati. 2 QVAE DICO P. P. PORTO HOC IVRGIUM bene rursus in errorem reditur, ne quae uera sint, contra fabulae propositum cognoscantur. 3 PORTO HOC IVRGIUM 'porto' quasi aliquid magnum. 5
- 514 **64** 1 CUIVS HAEC FIVNT CONSIILIO OMNIA NON transacta obiciuntur uxori, sed quae nunc aguntur. 2 CONSIILIO utrum dispositione an ironia est in male consulentem?
- 515 **65** 1 ATQVE IN EAM HOC OMNE QVOD M. AE. E. NOR 10 'quod irascor', sed 'quod mihi aegre est' dixit. 2 EVO-MAM bene, quia aegritudinem solet uomitus releuare. sic Cicero (*Catil. II 1, 2*), cum dicit 'quae quidem mihi l. u., q. t. p. e. f. q. p.'

IV.

1.

- 516 **1** 1 PERII QVID AGAM QVO ME VERTAM mire in hac 15 scaena et iterum rixa est senis atque anus et tamen uarie et alio modo, ut mores inter se diuersos et iam notos possimus agnoscere. 2 PERII QVID AGAM QVO M. V. haec proloqui oportet Myrrinam, ut ex eius persona reminiscatur spectator gestae rei. simulque ex huius personae 20 uerbis quid agat altera persona monstratur: nam persecrari Phidippum uniuersa conclauiam et ire per totam

1 P. P.] par · V | quia — uoluntati om. B | quia] q · C ||
 2 PORTO om. V | hoc uirginum <ad uxorem cuius etc.> B ||
 3 redditur *codd.*, *corr. ed. Med.* | sunt V || 4 IVRGIUM om. B ||
 5 magnum aliquid B || 6 fiant haec C | consilia C, (post omnia)
 B || 7 obicitur BC || 8 uirum BC | consentientem *codd.*, *corr.*
Steph. || 10 M. om. V | E. om. C || 11 irascitur *codd.*, *corr. Steph.* |
 <et> egre C || 13 quidem om. C | mihi l.] nihil BCV; laetari
 mihi Cic. || 14 f. q. p.] f · q · C, f · V || 15 QVO ME VERTAM om. V ||
 16 et 1. om. V | rixa iterum B || 17 et 1. om. B | mores] more
 (-te C) et BC | iam *Rabbow*: tamen *codd.* | notos om. B ||
 18 possumus C, potissimus B | qvo m. v. om. V || 19 ut ex] et
 ex B, et C || 20 rei om. B | eius V || 21 monstretur V || 22 totum B